

Cijena 10 kuna

ISSN 1874-4861

GLAS

ANTIFAŠISTA

Broj 94 - Zagreb, 30. listopada 2014. godine

SABA RH

**Vjerski simboli
u školama
negiraju
sekularnu
državu**

Podgora

Obljetnica osnivanja partizanske mornarice

Pazin

**Pazinske
odluke su
slavna
povijest
Istre**

Komiža

**Jubilej
dolaska Tita
i saveznika
na Vis**

Split

Dostojno obilježena godišnjica oslobođenja grada

Odlikanja predsjednika Republike Hrvatske dr. Ivo Josipovića istaknutim članovima SABA RH

Antifašisti odlikovani Redom Hrvatskog pletera

Na temelju odredbe članka 98. stavka 5. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine«, broj 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 05/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske) i članaka 2., 3. i 21. Zakona o odlikovanjima i priznanjima Republike Hrvatske (»Narodne novine«, broj 20/95, 57/06 i 141/06), a na prijedlog Državnog povjere-

ništva za odlikovanja i priznanja, Predsjednik RH Ivo Josipović donio je odluku o odlikovanju.

Redom Hrvatskog pletera, za osobit doprinos antifašističkim temeljima Republike Hrvatske, a u prigodi 73. obljetnice ustanka naroda Hrvatske i 69. obljetnice pobjede nad fašizmom, odlikovani su:

1. BRANKO (Đuro) ČANKOVIĆ	5. MLADEN (Franjo) MATIJAŠEC
2. ZVONKO (Stjepan) GOLUB	6. PETAR (Marko) RAIĆ
3. KATA (Milan) HOLJEVAC	7. KATICA (Đuro) SEDMAK
4. GABRIEL (Pero) MALOVIĆ	8. DINKO (Šime) TAMARUT.

Ova visoka odlikovanja zaslužnima uručena su na prigodnoj svečanosti u Staroj gradskoj vijećnici u Zagrebu 5. rujna ove godine.

R.I.

Odlikovani antifašisti s predsjednikom SABA RH Franjom Habulinom

Fotografije na 1. stranici: Pazin - Dan Istarske županije / Split - Dan oslobođenja Grada

Izдавач: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 998, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr>, e-mail: sabh@sabh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Šime Mudrović i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Savan Tomasević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik), e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Glas antifašista se tiska uz potporu Ministarstva branitelja. Tisk: »Brankograf« Odranska 18, Zagreb.

Dan Istarske županije i 70. obljetnica osnutka 43. istarske divizije

•Svečanom sjednicom Županijske skupštine i Saveza antifašista Istarske županije 25. rujna je u Pazinu proslavljen Dan Istarske županije, koji se obilježava u povodu rujanskih odluka iz 1943.g. o sjedinjenju Istre, Rijeke i Zadra te pripadajućih otoka s maticom domovinom

Uz uobičajenu obljetnicu donošenja povijesnih Pazinskih odluka, ovogodišnja je svečanost bila posvećena i 70. obljetnici 43. Istarske divizije, najznacačnije istarske partizanske postrojbe u Drugom svjetskom ratu, kojoj je Skupština Istarske županije ove godine dodijelila najveće godišnje županijsko priznanje, Grb Istarske županije.

Iz ruku istarskog župana **Valtera Flege** i predsjednika Županijske skupštine **Valteru Drandiću**, Grb je na svečanosti u Pazinu primio **Aldo Mijandrušić**, pripadnik 43. Istarske divizije.

Istarski župan **Valter Flego** rekao je kako je Istarski sabor povijesnim Pazinskim odlukama 1943. odredio budućnost Istre i bio putokaz njezina razvoja i napretka. U svome obraćanju župan Flego istaknuo je da ove godine Županija obilježava i 20 godina postojanja, tijekom kojih je afirmirala svoje temeljne vrijednosti - antifašizam, jednakost, slobodu i demokraciju, na kojima počiva i moderna Europa. Ocijenio je da se Istra posljednjih dvadeset godina etablirala kao prepoznatljiva i poželjna turistička županija te da je oduvijek bila primjer koji trebaju slijediti i druge regije, ponajprije kad je riječ o poštovanju ljudskih prava i vrednovanju antifašizma.

Ukazao je da se hrvatskim pristupanjem Europskoj uniji ostvario i istarski vjekovni san. Istra je među prvima pokretala projekte prekogranične suradnje, novcem iz europskih fondova finansirala je dosad tristotinjak vlastitih projekata, danas po mnogo čemu u Hrvatskoj prednjači, a raduje i podatak o padu nezaposlenosti za 18 posto u proteklih godinu dana, istaknuo je župan Flego.

Predsjednik istarske Županijske skupštine **Valter Drandić** poručio je kako su Istrani jasno opredijeljeni za svoju regiju kao županiju visoke autonomije, visoke odgovornosti i visoke kvalitete života. Uz povijesne obljetnice iz Drugog svjetskog rata, podsetio je da je 16. travnja 1993. konstituirana prva Skupština Istarske županije, te da je punih godinu dana trajala bitka oko donošenja njena prvog Statuta.

Na svečanosti u Pazinu predsjednik SABA RH Franjo Habulin uručio je Povelju za zasluge u razvijanju i njegovanju antifašizma istarskom županu Valteru Flegi

Govoreći o Pazinskim odlukama, predsjednik Saveza antifašističkih boraca Istarske županije **Tomislav Ravnić** istaknuo je kako su "rujanski događaji najsjetljivi dio povijesti Istre" iz koje se, kako je rekao, "može puno naučiti i mnogo toga projektirati u budućnost".

Ravnić je podsjetio na povijesni kontekst antifašističke borbe Istrana i na osnivanje 43. Istarske divizije, istaknuvši ulogu Josipa Broza Tita koji je svojim odlukama i politikom pomogao želju Istrana da se priključe matici domovini i suprotstavio se političkim i vojnim planovima zapadnih saveznika koji su Istri bili namijenili drukčiju sudbinu. Ravnić se oštrosu protstavio i povijesnom revisionizmu, "sustavnom, smišljenom i organiziranom blaćenju NOB-a i antifašističkih boraca koji su u toj borbi sudjelovali". Naglasio je da je "zamjenom teza nametnuta lažna dilema o sukobu ustaša i partizana, koji na toj relaciji ne postoji, već je postojao sukob fašističkog okupatora i partizana, a ustaše su bile sluge fašizma". Predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Franjo Habulin** također se obratio ovom skupu, a potom je istarskom županu **Valteru Flegi** uručio Povelju za zasluge u razvijanju i njegovanju antifašizma.

"Ne bismo smjeli kao ljudi biti opte-

rećeni prošlošću. Nije dobro kada se iz povijesti izvlače i objašnjavaju različitošti među etničkim zajednicama, a zapostavljaju njihove sličnosti i stvaralačke mogućnosti. Treba više isticati ono što nas povezuje i spaja, to je civilizacijska nužnost i humana potreba budućnosti".

U nastavku svečanosti predsjednik Skupštine Primorsko-goranske županije **Erik Fabijanić** čestitao je Istranima praznik iz "svjetonazorski bliske županije" i naglasio da "u antifašizmu nemamo administrativnih granica". Predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Franjo Habulin** također se obratio ovom skupu, a potom je istarskom županu **Valteru Flegi** uručio Povelju za zasluge u razvijanju i njegovanju antifašizma.

Uzvanicima se obratio i **Stipe Mesić**, bivši hrvatski predsjednik, počasni građanin Istarske županije i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. Mesić je naglasio kako antifašizam u Istri ima dostoјno mjesto, koje odgovara povijesnoj istini i svjedoči zrelosti današnjih pokoljenja, ali kako nažalost nije svugdje u Hrvatskoj tako.

"Zabrinjavajuće je što mnogi profašistički ispadi ostaju bez odgovarajuće sankcije", rekao je također Mesić. Pohvalivši Istrane koji su se i prije Drugog svjetskog rata znali suprotstaviti fašizmu i zatiranju nacionalnog identiteta, kao što su i u Domovinskom ratu znali za što se treba boriti, Mesić je zaključio da Istra danas dijeli sudbinu cijele Hrvatske, ali "budući da je Istra ipak drugačija od ostatka Hrvatske, možda bi bilo dobro da odavde dođu neki prijedlozi i inicijative za rješenje krize".

Ministar **Arsen Bauk** je, osim što je doskočio oštrim riječima nekih govornika naglašavajući kako osobno podržava istarsku regionalnu samobitnost, također je istaknuo kako bi volio da se i stupanj zaštite manjinskih prava kakav je u Istri prenese i na druge dijelove Hrvatske.

Dodao je i kako Istra u svemu

prednjači te da će ostatak Hrvatske – kako vrijeme bude odmicalo – sve više njegovati njezine vrijednosti. A onima koji žele revidirati povijest poručio je – "No pasaran!"

"Želim jasno i nedvosmisleno reći: kad se govori da je u Hrvatskoj previše županija, onda ne mislim da je Istra ona županija koja je previše. Kolikogod bude županija ili regija u Hrvatskoj, Istra će svakako biti jedna od njih", poručio je ministar uprave Arsen Bauk, u svojstvu izaslanika predsjednika vlade, s govornice velike dvorane pazinskog Spomen-doma sjedinjenja i slobode.

Na svečanosti je pročitano i pozdravno pismo eurozastupnika **Ivana Jakovčića**, te prikazana video-poruka hrvatskog predsjednika Ive Josipovića, koji je svoju čestitku Istranima za Dan županije zaključio riječima da je "Istra postala jedno od najpoželjnijih mesta

za život u Hrvatskoj, ali i u Europi".

U glazbenom dijelu programa svečane sjednice nastupili su sopranistica **Mila Soldatić Marić** uz klavirsku pratnju **Filipa Faka**, te pazinski mješoviti pjevački zbor Roženice, pod ravnateljem **Ines Kovačić Drndić**. Uoči sjednice položen je vijenac na spomenik u pazinskom Parku narodnog ustanka, dok je u holu Spomen-doma otvorena izložba "Pazin – Pariz, 1943.-1947." o diplomatskoj borbi za afirmaciju Pazinskih odluka o pripojenju Istre Hrvatskoj, sve do njihova priznanja na Mirovnoj konferenciji u Parizu.

Prije svečane sjednice izaslanstvo grada Pazina položilo je vijenac na spomen-ploču na zgradu u kojoj su 13. rujna 1943. donesene pazinske odluke o sjedinjenju Istre s domovinom i proglašenje kojim se narod Istre poziva na opći ustanak.

R.I.

•Svečanom sjednicom Gradskog vijeća uz nazočnost brojnih uzvanika, u Pazinu je 12. rujna, u novouređenoj dvorani Istra u Spomen-domu, svečano obilježena 71. obljetnica donošenja Pazinskih odluka od 13. rujna 1943. godine o sjedinjenju Istre s maticom zemljom

Pazinski gradonačelnik **Renato Krulčić** u prigodnom je obraćanju uzvanicima istaknuo da su se tim odlukama Istrani "jasno i nedvosmisleno svrstali na stranu pobjedničke antifašističke koalicije" u Drugom svjetskom ratu. Krulčić je podsjetio na povijest antifašističkog pokreta u Istri i prije početka Drugog svjetskog rata, te istaknuo kako je kapitulacija Italije 9. rujna 1943. iz koje je slijedilo oslobođenje skoro cijele Istre, dala novi poticaj istarskim borcima, čiji je vrhunac bio u pozivu na ustanak naroda Istre proglašen od tog istog 13. rujna i u plebiscitarnoj odluci sveistarskog sabora o odcjepljenju od Italije i priključenju domovini Hrvatskoj od 25. rujna.

"Antifašizam i ravnopravnost su i danas odlike našeg kraja, što se dokazalo i u turbulentnim devedesetim godinama prošlog stoljeća tijekom osamostaljenja Hrvatske", zaključio je Krulčić, naglašujući kako grad Pazin vodi brigu o trajnom očuvanju uspomena na žrtve u Drugom svjetskom i u Domovinskom ratu.

Gradsko vijeće Pazina

Pazinske odluke otvorele su put prema slobodi

Uzvanicima su se obratili i predsjednik istarske Udruge antifašista **Milan Antolović**, rekavši da je "antifašizam u Istri počeo još 1918. godine te kulminirao Pazinskim odlukama", i istarski župan **Valter Flego**, izvijestivši da je večer prije u istom prostoru Skupština Istarske županije odlučila da se Grb Istarske županije dodijeli 43. istarskoj diviziji.

"Prisjećamo se slavne prošlosti i rujna 1943. kada je Istarski sabor donio odluke o sjedinjenju s maticom domo-

vinom Hrvatskom, što je bilo plaćeno s mnogo ljudskih žrtava, ali pazinske odluke označile su budućnost Istre i otvorele put prema slobodi", rekao je također Flego. Pred početak svečane sjednice gradska delegacija položila je vijenac na spomen-ploču na zgradu današnjeg "donjeg" pazinskog vrtića u kojoj su 13. rujna 1943. godine donijete prve pazinske odluke o sjedinjenju Istre s domovinom i proglašenje kojim se narod Istre poziva na opći ustanak.

Svečana sjednica Gradskog vijeća Pazina u povodu 71. obljetnice Pazinskih odluka

Priopćenje splitskih antifašista

•Osuđujemo oštećenje spomenika HOS-u ali podsjećamo i na brojne porušene antifašističke spomenike

ZAVNOH JE POTVRDIO PAZINSKE ODLUKE

Pazinske ili Rujanske odluke su odluke Okružnog NOO-a za Istru, usvojene u Pazinu 13.rujna 1943. i Sabora istarskih narodnih predstavnika usvojene 26.rujna 1943. o sjedinjenju Istre s maticom domovinom. Okružni NOO za Istru kao nositelj nove vlasti objavio je politički manifest s odlukom o „priključenju matici zemlji i proglašenju ujedinjenja s ostalom našom hrvatskom braćom“. U proglašu pod nazivom „Istarski narode“ stoji da je Istra oslobođena snagom vlastita oružja i masovnog dragovoljnog pristupanja partizanskim postrojbama te voljom naroda. Proglas poručuje da je »Istra hrvatska zemlja i da će hrvatska ostati« te označava kraj fašističke i talijanske vlasti na prostoru Istre, smjenu sustava i početak legalnog djelovanja nove izvršne narodne vlasti (Narodnooslobodilački odbori). Predsjedništvo i Izvršni odbor ZAVNOH-a, koji je na I. zasjedanju naveo kao cilj borbe sjedinjenje otuđenih krajeva matici zemlji, potvrdili su 20.rujna odluku Okružnog NOO-a za Istru svojom Odlukom o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i ostalih okupiranih krajeva Hrvatskoj. U Pazinu je 26.rujna održan sabor na kojem je izabran privremeni Pokrajinski NOO za Istru te potvrđena odluka o odčepljenju od Italije i sjedinjenju s Hrvatskom i Jugoslavijom. Donesene su i odluke o ukidanju talijanskih fašističkih zakona, o promjeni nasilno potalijančenih prezimena, imena i toponima, o otvaranju hrvatskih škola, o hrvatskom jeziku u crkvi, o priznavanju nacionalnih prava talijanskoj manjini u Istri te o vraćanju u Italiju Talijana, doseljenih nakon 1918. radi odnarodivanja Hrvata. U listopadu je sjedinjenje Istre potvrđeno na II. zasjedanju ZAVNOH-a u Plaškom, a u studenom je akte ZAVNOH-a i Slovenskog narodnooslobodilnog odbora sankcionirao AVNOJ na svojem II. zasjedanju u Jajcu.

Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita i Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Split-sko-dalmatinske županije objavile su zajedničko priopćenje povodom oštećenja spomenika IX. bojne HOS-a. Priopćenje prenosimo u cijelosti:

„Osuđujemo oštećenje crvenom bojom spomenika poginulim pripadnicima IX. bojne HOS-a u ulici R. Boškovića, jer je atak na bilo koji spomenik ili spomen-obilježe akt necivilizacijskog ponašanja i vandalski čin. Svaki je spomenik, ma tko što mislio, sjećanje na povijest i putokaz ili opomena generacijama koje dolaze. Zato posebno suošćemo s obiteljima – majkama, očevima braćom i sestrama branitelja, poginulih za slobodu Hrvatske, koji ih oplakuju. Zato se pridružujemo i zahtjevu da se krivci pronađu i odgovarajuće sankcioniraju.“

Ovom prilikom, međutim, moramo podsjetiti da su od osamostaljenja Republike Hrvatske na području Splitsko-dalmatinske županije, a posebno u gradu Splitu, porušeni, devastirani i oštećeni deseci spomenika i spomen-obilježja, koji su podsjećali na poginule, strijeljane i umorene žrtve fašističkog terora u NOR-u. I obitelji potomaka poginulih boraca NOR-a i žrtava fašizma, zbog tih strašnih vandalskih čina, plaču još uvijek, u sebi, ne jednu suzu nego ocean suza. Ni za taj strašan kulturocid nitko do sada nije odgovarao.

Zato osuđujemo i nepromišljenu optužbu izvjesnog branitelja, javno iznesenu u povodu oštećenja spomenika IX. bojni „da su to učinila djeca onih koji su nedavno pjevali Oj Mosore, Mosore...“. Ova poznata rodoljubna pjesma Jure Kaštelana bila je objava početka slavnog partizanskog otpora fašističkom okupatoru i poziv antifašistima da se uključe u borbu za slobodu svoga naroda. Utoliko je iznesena optužba, ne samo preju-

diranje krivnje, ona je zločesta i poziva na linč, što niti jedan razuman čovjek ne može prihvati.

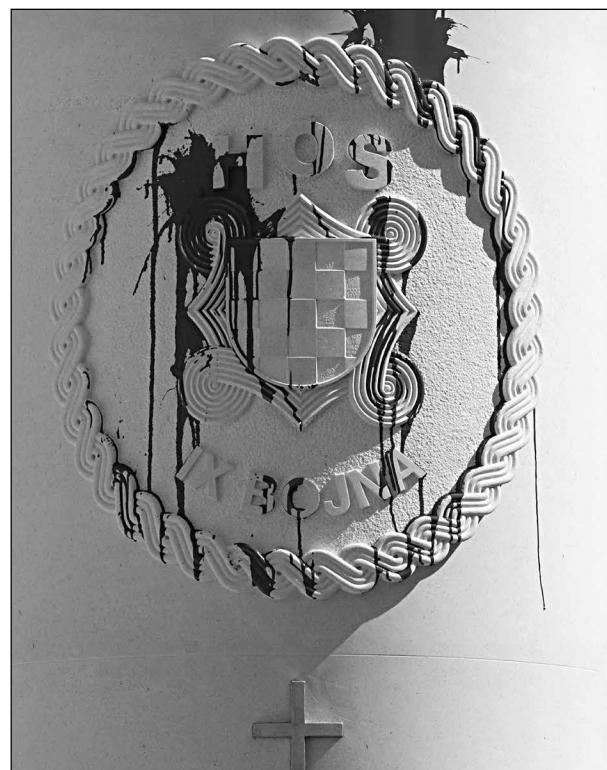
Krajnje je vrijeme da se uozbiljimo i da postanemo humanisti i da shvatimo da je suza svake majke za poginule sineve i kćeri za slobodu Hrvatske nepresušni ocean tuge i боли. Dok to ne postignemo, narod Hrvatske bit će u sadašnjosti i budućnosti suočen s novim nesrećama.

Zato vjerujemo da će naš prijedlog Gradskom vijeću Grada Splita, da se na postament štandarca na Narodnom trgu dopiše i jedan od najznačajnijih datuma u povijesti Splita - 26. listopada 1944. - Dan oslobođenja Splita od fašističkih okupatora, kao izraz pjeteta prema djedovima i bakama, majkama i očevima hrvatskih rodoljuba i branitelja, biti prihvaćen.“

U Splitu, 25. rujna 2014.

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Splita
Predsjednik: Prof. emeritus
dr. sc. Josip Milat v.r.

Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije
Predsjednik: **Krešimir Sršen, prof. v.r.**

Sedamdeset godina od dolaska Tita i saveznika na Vis te početka oslobađanja Dalmacije i odlaska zbjega u El Shatt

•Pod pokroviteljstvom predsjednika Sabora RH Josipa Leke, Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije, a u suradnji s gradovima Komižom i Visom, u Komiži je održana svečana proslava 70. obljetnice dolaska saveznika na Vis, dolaska Tita i Vrhovnog štaba NOVJ, te početka oslobađanja Dalmacije i odlaska zbjega u El Shatt

Tim povodom u nedjelju ujutro 14. rujna 2014. ratnim brodom HRM-a "Faust Vrančić" iz Splita u Komižu stigli su brojni gosti i uzvanici koji su prvo, u pratinji svojih domaćina obišli znamenitu Titovu šilju, a potom sudjelovali na svečanoj akademiji u prepunom komiškom Spomen-domu. Nakon minute šutnje i odavanja pijeteta i zahvalnosti svim umrlim sudionicima zbjega, poginulim borcima NOB-a, hrvatskim braniteljima u Domovinskom ratu te svim žrtvama fašizma i nacizma, tijekom jednoipolsatnog programa proslave na pozornici su se redali brojni govornici.

Prvo se nazočnima u ime domaćina obratila **Tonka Ivčević**, komiška gradonačelnica, pa viški poteštat **Ivo Radica**, a zatim je o teškim danima za vrijeme Drugog svjetskog rata na Visu i u Dalmaciji, o dolasku partizana i anglo-američkih snaga na Vis, te o zbjegu u El Shatt govorio **Krešimir Sršen**, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije.

Vis – simbol otpora i obrane

-Okupili smo se nakon više od dva desetljeća na otoku Visu, simbolu otpora i obrane, pobjedosnog ponosa i bisera Jadrana Lijepe naše, da bi se sjetili palih boraca i žrtava fašizma, i da bi istrgnuli iz zaborava otok Vis, koji je bio čudo na svjetskoj pozornici, kakvog svijet nije zabilježio, te još jednom potvrdili naše zajedništvo u cilju mira, dobra i sreće, rekao je Sršen. Naša nacionalna povijest treba trajno ostati „učiteljica života“, a ne „opaka tužiteljica“, kakvu nam, svakodnevno guraju pod nos kojekakvi „znanstveni“ trgovci i revizionisti povijesti, ne bi li od poraženog fašizma napraviti pobjednika, a od istinske NOB i antifašizma poraz, čineći partizanske borce „komunističkim zločincima“, upra-

Predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije Krešimir Sršen govorovi na Visu

vo onako kako ih je Hitler, u travnju 1944., stigmatizirao.

Godina 1943. karakteristična je i po odlascima više desetaka mlađih djevojaka s otoka Visa u brigade NOV, na koplju, sudjelujući u borbama protiv svih neprijateljskih ofenziva. Njihov masovni odlazak, kao i odlazak ostalih dragovoljaca u NOB, odrazio se na ustanak Dalmacije u cijelini. Otok Vis postaje prepun vojnika u crnim košuljama koji teroriziraju stanovništvo i pucaju u one koji su bježali. Kako neprijatelju nije pošlo za rukom uništenje NOV i POJ, narod otoka Visa ustrajao je u borbi, bez obzira na žrtve. Na otoku Visu rađaju se novi valovi odlaska dragovoljaca na Biokovo, kazao je Sršen.

Napadom partizanskih boraca otoka Visa na Hum, 15.8.1943.g., rezultirao je

zarobljavanjem talijanskih vojnika i zaplijenom oružja i radio stanice. Talijanska vlast odlučila je vrlo žestoko reagirati hapšenjem oko 100 rodoljuba. Kao taoci ukrcani su na jedan brod u viškoj luci. Od toga je deset iz Visa i deset iz Komiže strijeljano, a spaljeno je i više kuća, da bi samo 10-tak dana kasnije Italija kapitulirala.

Održavanje slobodnog Visa bilo je od neprocjenjive važnosti za čitavu NOB, istaknuto je Sršen

Organiziran zbjeg u El Shatt

Njemačke OS su krajem rujna i početkom listopada 1943. ovladale gradom Splitom i dalmatinskom obalom. Štab 8.

dalmatinskog korpusa NOV, tek što je formiran 7. listopada 1943. od četiri dalmatinske divizije, mornarice NOV i više samostalnih partizanskih odreda, da bi izbjegao uništenje, odlučio je da 26. dalmatinska divizija i mornarica NOV organiziraju obranu na otocima.

Dok su Nijemci sve poduzimali da unište štabove i jedinice NOV i PO, narod Zagore i priobalja te otoka, da bi izbjegao neprijateljsko masovno pogubljenje, u početku spontano, a kasnije organizirano, krenuo je u zbjeg, kojeg NOV i PO organizirano prihvaćaju i prebacuju na otoke Brač, Hvar i Vis. U takvoj vrlo složenoj i neizvjesnoj situaciji, na prijedlog političkog rukovodstva za Dalmaciju, VŠ NOV i PO je donio odluku da se otok Vis brani svim snagama. 26. dalmatinska divizija, koja je formirana početkom studenog u Podgori, imajući potpun oslonac i podršku u narodu, postaje svjetlosni lik NOB-a, dobivajući atribut „najubojitije“ divizije. Obrana otoka Visa se nametnula, kao i potreba, da se oko 40.000 izbjeglica, nakon sporazuma sa Saveznicima, otpremi u južnu Italiju i El Shatt. Prvo otpremanje neborbenog stanovništva otpočelo je 1943., i trajalo je do polovine 1944. Samo s otoka Visa je oko 3.700 ljudi otišlo u zbjeg, ostavljajući otvorene kuće, konobe pune vina. Dolazak izbjeglica, pod upravom Britanaca, u Sinajsku pustinju, bio je to početak jedne od najvećih dalmatinskih epopeja. El Shatt postaje dalmatinsko mitsko mjesto u kojem se rađalo, živjelo, veselilo, učilo, zabavljalo, bolovalo i umiralo.

Teški ranjenici iz Dalmacije, Bosne i Like, i iz skrovitih uvala Primorja, prevezeni su brodovima Ratne mornarice

na otok Vis, a odatle u savezničke bolnice u Italiju. U savezničkim bolnicama, do završetka rata, liječilo se preko 10.000 ranjenika NOV.

Otok Vis postaje značajan i po tome što su se u mjestu Visu okupili uprava i igrači HNK „Hajduk“. Nakon održane osnivačke skupštine 7. svibnja 1944., „Hajduk“ dobiva naziv NK „Hajduk“ NOVJ. Od tada je pronio slavu kroz 33. države na 3. kontinentu, i u okrilju NOB nastavio je koračati putem slave, veličine, slobodan u - slobodnom sportu.

Tuđe nećemo – svoje ne damo

Nakon Titovog povratka na otok Vis i nakon što su se borci Prve dalmatinske NOU brigade vratili na Vis i nakon teških i krvavih okršaja s Nijemcima na otocima Braču i Hvaru, zapovjednika Bogdana Stupara dočekala je obavjest, da pripremi Brigadu za proslavu. U poruci je stajalo: „Tito će osobno izvršiti smotru 12. rujna 1944. na viškoj rivi“. Tito je u svom govoru, između ostalog naglasio: „Historija Prve dalmatinske brigade znači epopeju i herojsku borbu. Idemo u susret velikim danima. Približava se čas kada će se morati govoriti o granicama naše zemlje. Ovom borbom naša braća u Istri, u Slovenskom primorju i u Koroškoj, moraju biti oslobođeni i živjet će slobodno u svojoj domovini. To je želja svih nas i svih njih, zaključujući: MI TUĐE NEĆEMO - SVOJE NE DAMO“.

Posljednjih 20 godina o NOB-u i partizanima i partizanskim borcima, gotovo nema dana da se u javnosti o

njima ne govoriti i ne piše na najgnusniji način. Umjesto polemiziranja s nositeljima laži, dovoljno je ponoviti riječi najvećeg antikomunista u svijetu Winstona Churchilla izrečene, u kolovozu 1944., u britanskom Parlamentu: „Odlučili smo stati na stranu Tita zbog njegove nepokolebljive i hrabre borbe protiv njemačke armije. Partizani su sada gospodari tamošnje situacije i predstavljaju smrtnu opasnost za Nijemce. Oko ovih hrabrih snaga i u njihovim redovima razvio se jedinstveni pokret za slobodu cijelog naroda. Komunistima pripada čast, što su prvi započeli borbu. Ti valjani Titovi sljedbenici drže onoliko Nijemaca u Jugoslaviji koliko drže kombinirane anglo-američke snage u Italiji“.

Dakle, dovoljno svim pametnim i istinskim rodoljubima Hrvatske. Međutim, to ne znači, da partizanska borba koja je bila pravedna i obrambeno-oslobodilačka, na svom putu, iza i oko sebe, a da je zlo ne bi zaskočilo, „prekomjernom obronom“ nije ostavljala tragove stradanja i na nevinom civilnom stanovništvu.

Zato s ovog mjesta upućujemo zahvalu svim borcima NOR-a na onome što su dali u borbi protiv fašizma, a potomcima nevinih žrtava izražavamo žaljenje s porukom „nikad se više ne ponovilo“, poručio je Sršen.

Nakon govora Sršena prikazan je 22-minutni dokumentarni film „El Shatt“, autora Aleksandra Stasenka, te našoj javnosti dosad nepoznate fotografije iz izbjegličkih logora u Egiptu, koje je prije 70 godina snimio američki fotograf Otto Gilmore. Nazočnima se u ime župana Zlatka Ževrnje obratio dožupan Visko Haladić, a zatim Franjo

Habulin, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, pa izaslanici predsjednika Sabora RH i predsjednika RH, saborski zastupnik Damir Rilje i komodor Predrag Stipanović, zamjenik zapovjednika HRM-a.

U glazbenom dijelu programa nastupila je otočna klapa „Likit“. Poslije svečane akademije izaslanstva su, zajedno s domaćinima, položila vijence pred spomen-pločom poginulim stanovnicima otoka Visa u NOB-u.

Zajednička fotografija izbjeglih, ali i rođenih u izbjegličkom logoru u El Shattu

R.I.

•U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i anti-fašista, kulturno-umjetničkim i znanstvenim programom 2. listopada obilježen je Spomendan Grada Pule. Polaganju vijenaca, uz Udrugu antifašističkih boraca i anti-fašista Grada Pule, te udruge antifašističkih boraca Istre, sudjelovali su i gradonačelnik Boris Miletić i pročelnik Ureda Grada Aleksandar Matić

Prijedlog za obilježavanjem Spomen-dan grada dao je Saveza antifašističkih boraca Pule, potom je prihvaćen i potvrđen Statutom Grada, a prvi put je svečano obilježen 2009. godine. Treba podsjetiti da su upravo 2. listopada 1944. godine njemački SS i pristaše Decime MAS kao odmazdu za ubojstvo krvoločnog fašista **Josipa Bradamantea**, u blizini križanja za Fažanu na pulskom Velom Vrhu, objesili 21 borca i domoljuba. Tamo su ostavljeni nekoliko dana, a na kraju bačeni u zajedničku grobnicu u Galijažani. Inače Decima Mas je talijanska vojna postrojba mornaričkoga pješaštva koja se nakon kapitulacije Italije 8. rujna 1943., u skladu sa svojim nacionalističkim fašističkim

KULTURNI I ZNANSTVENI PROGRAM ZA SPOMENDAN GRADA

idealima, povezala s njemačkim okupacijskim snagama. U sastavu Talijanske Socijalne Republike (Repubblica Sociale Italiana) borila se do kraja rata protiv anglo-američkih te hrvatskih i slovenskih partizanskih snaga.

Spomen-ploča Tomasu Poropatu

Ovogodišnji program započeo je u jutarnjim satima 2. listopada polaganjem vijenaca na spomenik na Velom vrhu, čemu su uz brojne članove Udruge antifašističkih boraca i anti-fašista Grada Pule i Udruge antifašističkih boraca Hrvatske, sudjelovali i pulski gradonačelnik **Boris Miletić** te pročelnik Ureda Grada **Aleksandar Matić**. Uslijedilo je otkrivanje spomen-ploče istaknutom pulskom antifašistu i iniciatoru uspostave Spomendana Grada Pule **Tomasu Poropatu**, na njegovoj obiteljskoj kući u Mutilskoj 57 u Puli. Otkrivanju ploče, uz udruge i predstavnike Grada, sudjelovali su i članovi njegove uže obitelji pa je na taj način izražna zahvala za sve što je za svoj grad Poropat napravio.

Dužna pozornost pružena je, već tradicionalno od 2010. godine i edukaciji učenika o antifašizmu, a ove je godine domaćin bila Osnovna škola „Tone Peruška“. U dvorištu škole, uz prisustvo predsjednika i tajnika UABA **Livija Blaškovića** i **Zdravka Macure**.

-Pula je u Drugom svjetskom ratu dala 28.754 borca, od kojih je živote izgubilo njih 17 tisuća. Proces oslobođenja počeo je oružanim ustankom na poziv Komunističke partije. Bez nje i Druga Tita okupirani dijelovi ne bi bili nikada pripojeni matici Hrvatskoj. Brojni su

bili deportirani u talijanske i njemačke logore iz kojih se velik dio nije vratio, stoga je ovaj dan od velikog značaja za naš grad, kazao je **Livivo Blašković**, predsjednik Udruge antifašista Pule.

Pozdravni govor održao je ravnatelj **Kristijan Cinkopan**, koji je naglasio povijesnu važnost škole, odnosno zgrade u kojoj se danas nalazi OŠ **Tone Peruška**. Naime, u istoj je zgradi (danas Učenički dom), održano suđenje **Vladimiru Gortanu** u listopadu 1929. Takoder, u svibnju 1945., u tek oslobođenoj Puli, u školi je osnovan prvi Narodnooslobodilački odbor. Slijedio je kulturno-umjetnički program u kojem su zajedno sudjelovali učenici OŠ „Tone Peruška“, OŠ Šijana, OŠ Centar i OŠ Veli Vrh. Učenici nižih razreda OŠ Centar su pod vodstvom učiteljice **Sandre Kegelj**, izveli zanimljiv igrokaz, dok su istarski balun zaplesali učenici OŠ „Tone Peruška“ koje je vodila učiteljica **Dalija Radolović**, voditeljica folklorne skupine. Recitatori i pjevači iz OŠ Šijana i OŠ „Tone Peruška“ izveli su splet pjesama na čakavštini, a pjevački zbor škole domaćina pružio je glazbenu podršku. Voditelji glazbeno recitatorskog dijela bile su učiteljice **Tatjana Giorgi** iz OŠ Šijana i **Mirjana Bakić Cerovac**, učiteljica glazbene kulture iz OŠ „Tone Peruška“. Povijesni sat, odnosno predavanja o antifašizmu u Istri, o stradanjima Istrana u koncentracijskim logorima te o borbi građana Pule u Drugom svjetskom ratu, predstavili su učenici OŠ Veli Vrh pod vodstvom učitelja **Igora Jovanovića**. Predavanja iz zavičajne nastave koordinirala je **Romana Paus**, učiteljica povijesti u OŠ Tone Peruško. Programu je prisustvovala i **Miljenka Nikolić** iz Upravnog odjela za odgoj, obrazovanje, sport i tehničku kulturu Grada Pule, **Sonja Fable** u ime M.O. Stari grad, te koordinatorica **Anita Sponza**.

Znanstveni skup - Antifašizam u prošlosti i sadašnjosti

Znanstveni skup „(Anti)fašizam u prošlosti i sadašnjosti“, održan u Domu antifašista Pula u organizaciji UABA Grada Pule i Istarskog povijesnog druš-

Otkrivanje spomen-ploče Tomasu Poropatu (snimio Milan Radošević)

S otvaranja znanstvenog skupa (snimio Aldo Šuran)

tva, obilježio je drugi dan manifestacije, 3. listopada, čime je po prvi put u obilježavanje Spomendana Grada uključen i znanstveni program. Skup je organiziran sa ciljem sagledavanja uloge i položaja antifašizma kroz povijest, te posebice u današnjem društvu, kao i mogućnosti njegova djelovanja. Naime, noviji tijekovi u europskoj politici navode na zaključak da se zanemaruju i gube na važnosti antifašističke tradicije, što širom otvara vrata (neo)fašističkim opcijama. U tom kontekstu manipulira se i s pojmom i značenjem antifašističke borbe te naslijedem antifašizma, u smislu poštivanja i prihvaćanja različitosti – nacionalnih, vjerskih, rodnih, političkih i drugih, kao politički bitnih čimbenika. Na skupu su sudjelovali eminentni hrvatski povjesničari, etnolozi, filozofi i jezikoslovci. Nakon uvodnih pozdrava **Livija Blaškovića**, predsjednika UABA, **dr. sc. Maurizija Levaka**, predsjednika Istarskog povjesnog društva i **Roberta Čveka**, predsjednika pulskoga Gradskoga vijeća, skup je otvoren izlaganjem pod naslovom "Što istarski srednjoškolci znaju o antifašizmu?" (Igor Jovanović, prof., dr. sc. Milan Radošević, Dragan Sokolović).

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule **Livio Blašković** pozdravio je prisutne koje je ukratko i upoznao s radom udruge koja danas broji oko 900 članova, od čega njih 90-tak učesnika NOR-a. "Ovim danom sjećamo se svih žrtava Pule stradalih u borbi protiv fašizma, pokazujemo da je antifašizam tradicija kojom se ovaj Grad ponosi", rekao je Blašković, zahvalivši se Gradu Puli na pomoći u realizaciji ovih programa.

Usljedila su izlaganja "Povijesni pre-

gled nastanka i razvoja antifašizma u Istri i Europi" (akademik Petar Strčić), "Politički temelji i metode fašističkog sustava" (dr. sc. Darko Dukovski), "Tema antifašizma u hrvatskom obrazovnom sustavu" (dr. sc. Snježana Koren), dok je prvi dio skupa zaključen temom "Antifašizam istarskog svećenstva u međuratnom razdoblju 1919.-1939." (dr. sc. Stipan Trogrić). Nakon pauze drugi dio skupa otvoren je temom "Refleksije o antifašističkom aktivizmu i kulturi sjećanja u svremenoj Europi" (Vesna Teršelić), a uslijedila su izlaganja pod naslovima "Od ustaša do ljubitelja opere: fašizam i anti-antifašizam u hrvatskom javnom diskursu" (dr. sc. Sandi Blagonić), "Semantika pojma (anti)fašizam" (dr. sc. Nina Spicijarić-Paškvan), "Antifašizam između nacionalizma i eurocentrizma: filozofjsko-povijesna perspektiva" (dr. sc. Alen Tafra) te najzad "Istra i izazovi modernog antifašizma" (Igor Šaponja, prof.). Izlaganja su bila temeljem za konstruktivnu raspravu i komentare načočnih, s jedinstvenim zaključkom kako se antifašizam mora nastaviti istraživati i baštiniti, te prije svega razmatrati kao nadstranački pokret, sa svim svojim povijesnim posebnostima i izazovima koji su i danas pred njime. Kao prilog tom nastojanju, sljedeće godine namjerava se objaviti zbornik radova sa skupa.

U večernjim satima u Domu antifašista organiziran je i prigodni koncert na kojem su nastupili poznati pulski glazbenici (Zbor Praksa, DJ Filjo, Livio Morosin te Saša 21) s namjerom da se prostorije Udruge antifašista otvore svekolikoj populaciji te da se uz ugodno druženje promoviraju poruke mira i tolerancije.

Milan Radošević

Slabo znanje u anketi - Što učenici znaju o antifašizmu?

Anketa "Što istarski srednjoškolci znaju o antifašizmu" provedena je od travnja do lipnja 2014. na uzorku od 648 učenika drugih razreda srednjih škola u Istri. Anketu su proveli Igor Jovanović, prof., dr. sc. Milan Radošević i Dragan Sokolović, članovi predsjedništva UABA Grada Pule, u suradnji s profesorima trinaest hrvatskih i jedne talijanske srednje škole. Učenicima je bilo ponuđeno 14 pitanja višestrukog izbora (na zaokruživanje) te jedno pitanje po načelu vrijednosnog suda, a sadržavala su povijesne podatke o nastanku, razvoju, značenju, simbolima i položaju antifašizma na europskoj i nacionalnoj (Hrvatskoj) razini u prošlosti i sadašnjosti. Rezultati anketne pokazali su slabo, dijelom i zabrinjavajuće poznavanje i razlikovanje antifašističkih i fašističkih voda te osnovnih kronoloških odrednica vezanih za djelovanje antifašističkog pokreta. Između ostalog, 20 posto ispitanika „prepoznalo“ je Antu Pavelića kao antifašista, a 10 posto u tu je kategoriju svrstalo Benita Mussolinija. Da je antifašizam pokret protiv komunizma nastao u Italiji u Drugom svjetskom ratu, misli 15,9 posto ispitanika, dok kukasti križ kao simbol antifašizma vidi 5,8 posto, a bijelu zvijezdu gotovo 14 posto ispitanika. Nadalje, 57,5 posto ispitanih misli da se antifašizam javio tijekom, a 17,3 posto nakon Drugog svjetskog rata. Upitani gdje se danas najviše govori o antifašizmu 16,5 posto odgovorilo ih je u medijima, 34,8 posto u politici, 23,3 posto u školi, a 25,4 posto ih smatra da se o tome uopće ne govori.

Rezultati su zabrinjavajući, ali nisu katastrofni. Riječ je o učenicima drugog razreda srednjih škola i oni će još učiti o tome u četvrtom razredu, kada na red dođe suvremena povijest. Rezultate treba uzeti i s dozom opreza jer nisu samo škole krive za njih, nego i okolina, plasiranje informacija kroz medije i instrumentaliziranje antifašizma za skupljanje političkih poena – kazao je M. Radošević s pulskog Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU-a.

•U Hrvatskom narodnom kazalištu u Splitu održana je 26. listopada svečana akademija u organizaciji Grada Splita i Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada kojoj je prisustvovao i predsjednik RH Ivo Josipović

Na svečanosti su bili i predsjednik SABA RH Franjo Habulin, gradonačelnik Ivo Baldasar, predsjednik Gradskog vijeća Boris Ćurković, dogradonačelnici Aida Batarelo i Goran Kovačević, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije Krešimir Sršen, predstavnici Županije, Hrvatske ratne mornarice, Sveučilišta te brojni članovi antifašističkih udruga.

Na svečanoj sjednici pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Ive Josipovića, o Splitu, kao nepokorenom bastionu antifašizma, govorio je **Josip Milat**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Splita i zamjenik predsjednika SABA RH. Josip Milat se upitao kako to da Split nema ulicu posvećenu antifašistima i pozvao da se počne raditi na prevladavanju podjela.

- Prestanimo biti "mi" i "oni", svi smo mi - mi, vrijeme je da školski programi imaju u sebi objektivne povijesne činjenice - kazao je Milat.

Svečanost za jubilarnu godišnjicu oslobođenja grada

Uzvanicima se obratio i gradonačelnik **Ivo Baldasar**, kazavši kako je proslavljanje datuma oslobođenja Grada duže vrijeme bilo nepravedno zanemareno, no kako se on nuda da se to više neće događati. „Žao mi je što nam djeca malo znaju o NOB-u, premda su im očevi ginuli u Domovinskom ratu, slijedeći stećevine svojih djedova - kazao je Baldasar.

Franjo Habulin, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske je upozorio da je združena ekstremna desnica podigla glavu, probudila se u pokušaju da napiše novu povijest, gdje se pobjednik proglašava gubitnikom, a gubitnička vojska se proglašava pobjedničkom. To nije prihvatljivo - naglasio je.

Prije svečanosti brojna izaslanstva položila su vijence na Spomen-kosturnicu palima u NOR-u, na Groblju branitelja, ispred Središnjeg križa te na Spomen-ploču oslobođiteljima grada na Narodnom trgu.

Govoreći na svečanosti predsjednik Republike **Ivo Josipović** je rekao kako oni „koji hoće neku drugu Hrvatsku, Hrvatsku u kojoj se vraćaju Kevine jame, u kojoj se partizani proglašavaju zločincima, u kojoj se ne razumije povijest, ne čine dobro Hrvatskoj“.

„Učinit ću sve da istina o partizanima i partizankama, o Drugom svjetskom ratu, o antifašizmu, o predsjedniku Josipu Brozu Titu i drugim velikanima naše povijesti bude sačuvana“, rekao je, a na spominjanje Titova imena uslijedio je pljesak nazočnih.

„Podsetit ću da je prvi hrvatski predsjednik bio partizan, podsjetit ću da je drugi hrvatski predsjednik Mesić bio i jest antifašist, a i ja sam antifašist i djelim te vrijednosti“, kazao je Josipović. Dodata je kako te vrijednosti dijeli „i najveći dio Hrvatske“ te je poručio da dokle god bude na javnoj sceni, a i kada više ne bude na javnoj sceni, bit će skupa s onima koji dijele te vrijednosti.

„Siguran sam da ova Hrvatska, u čijem Ustavu stoji antifašizam, antifašizam neće zaboraviti, kao što nikad neće zaboraviti ni Domovinski rat“, poručio je Josipović.

Po njegovim riječima, vrijednosti koje su pokazali partizani u Drugom svjetskom ratu, hrabrost, junaštvo, domoljublje i čovjekoljublje, pokazale su i kasnije generacije u Domovinskom ratu.

„Te generacije činile su isto što ste i vi učinili u Drugom svjetskom ratu, pokazali ste čast i hrabrost i obranili ste svoju domovinu Hrvatsku“, rekao je Josipović nazočnimima među kojima je bilo i sudionika NOB-a.

„Ova Hrvatska satkana na Domovinskem ratu, na antifašizmu, na tim najboljim vrijednostima za oba pokreta, jest europska Hrvatska, napredna Hrvatska i moderna Hrvatska“, kazao je Josipović

Partizani su, dodata je, pokazali i druge vrijednosti - „da ljudi mogu biti zajedno na strani pravde, neovisno koje su vjere ili nacije i da mogu u najtežim uvjetima biti čovjek“.

Po Josipovićevim riječima, oslobođenje Splita ne bi bilo moguće bez partizana i partizanki koji su zaslužni da Split prije 70 godina bude jedan od najvećih slobodnih gradova u tada dijelom slobodnoj Europi.

Predsjednik Josipović je dodijelio odlikovanja "Red hrvatskog pletera" **Josipu Milatu** te **Stipi Tadiću** za osobit doprinos razvitku i ugledu RH i dobrobit njezinih građana. Istovremeno, "Red Stjepana Radića" za zasluge i stradanje u borbi za nacionalna i socijalna prava hrvatskog naroda dodijelio je **Božidaru Papiću** i **Lovri Reiću**.

S.T.

Povelja SABA RH istaknutim novinarima

U povodu Dana oslobođenja Splita istaknutim novinarima **Zlatku Gallu**, **Jurici Pavičiću** i **Anti Tomiću** uručene su povelje Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH za promicanje ideje antifašizma i antifašističkih vrijednosti u društvu.

Povelje im je na svečanosti u splitskom Hrvatskom narodnom kazalištu uručio predsjednik SABA RH **Franjo Habulin**.

Delegacija SABA RH kod premijera Milanovića

♦Na traženje Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, predsjednik Vlade Republike Hrvatske Zoran Milanović primio je 16. rujna 2014. godine delegaciju SABA RH u kojoj su bili predsjednik SABA RH Franjo Habulin i potpredsjednik Ivan Fumić

Na susretu je delegacija izvijestila predsjednika Vlade o stanju i problemima u kojima se SABA RH već godinama nalazi. U razgovoru koji je trajao preko sat vremena, premijeru Milanoviću je rečeno da se Deklaracija Sabora o antifašizmu gotovo uopće ne provodi.

Od predsjednika Vlade je zatraženo da kod resornih ministara inzistira da svaki od njih, u okviru svoje nadležnosti, konačno počne provoditi ovu Deklaraciju. To se posebno odnosi na Ministarstvo kulture, s kojim veoma teško uspostavljamo bilo kakvu komunikaciju.

Predsjednik Vlade upoznat je i s problemima financiranja SABA RH, kao i s financiranjem udruga antifašista i zajednica udruga.

Predsjedniku je posebno skrenuta pažnja na propuste u Zakonu o udruženju. U tom Zakonu u članku 32. stavku

4, gdje se nabrajaju ciljevi za koje se začinju udruge, nisu navedene vrijednosti antifašističke borbe.

Predsjedniku Vlade predana je promemorija u kojoj su navedeni i drugi problemi s kojima se SABA RH nosi niz godina.

Zahtjevi SABA RH naišli su na puno razumijevanje i potporu predsjednika Vlade Zorana Milanovića, kako u pogledu provođenja Deklaracije, tako i u pogledu ostalih zahtjeva. Odmah je urgirao kod ministra Bauka, radi ispravka, ili bolje reći unošenja u Zakon o udruženju, među navedene ciljeve i „vrijednosti antifašističke borbe“. Vjerujemo da će naša intervencija uroditи plodom, a uočeni propust promptno biti ispravljen.

Predsjednik Vlade naglasio je da ova Vlada sustavno podržava antifašističke vrijednosti i to kako riječima, tako i djelom. Ocenjio je vrlo pozitivnim zahtjevom SABA RH na planu širenja antifašističkih vrijednosti, kao i na planu širenja tolerancije među ljudima i borbi protiv svake isključivosti. U cijelosti je podržao i širenje istine o antifašizmu putem „Škole mira“.

Ivan Fumić

Priopćenje SABA RH

Vjerski simboli u školama negiraju sekularnu državu

♦Savez antifašističkih boraca i antifašista osuđuje postavljanje kipa s likom Majke božje u jednoj školi u Zadru jer se time ponovo pokreće ozbiljno pitanje je li Hrvatska sekularna država. Reakcija aktualnog ministra obrazovanja gospodina Mornara dovodi u pitanje tu odredbu Ustava Republike Hrvatske

Moguće je da ta činjenica nekima nije jasna, pa bismo im preporučili da iznova čitaju Ustav i da ga, kao što je i red, poštuju.

Svjedoci smo agresivnog djelovanja dijela katoličkog klera i klerikalista, koji svuda i na svakom mjestu nameću svoj svjetonazor i simbole. Nametnut je katolički vjeronauk u škole, iako mu tamo nije mjesto. Vidimo simbole katoličke vjere u bolnicama, u nekim državnim ustanovama pa i u vojsci. Na taj način nastoji se potisnuti svako drugo svjetonazorsko uvjerenje i proglašiti ga čak i antihrvatskim.

Iako je u Hrvatskoj većina stanovništva katoličke vjeroispovjeti, treba imati na umu da postoje i druge konfesije, pa i veliki broj ateista. Ovim drugim pripadnicima, na sve načine se onemogućava isticanje njihovih stavova. To je

demokracija kako je shvaćaju pojedini biskupi. Ne smijemo zaboraviti na podnicički ugovor s Vatikanom koji je u ime hrvatske države potpisao dr. Franjo Tuđman. Temeljem toga Katolička crkva u Hrvatskoj godišnje na razne načine dobiva preko 2 milijarde kuna iz Državnog proračuna i još k tome uživa privilegije kojih nema ni u jednoj drugoj državi.

Tim privilegijama, a temeljem izdvajanja sredstava iz Državnog proračuna, pružena joj je izuzetna mogućnost da politizira pa i napada aktualnu vlast. Vraćena joj je imovina oduzeta za vrijeme socijalističke vlade, ali i imovina koju joj je oduzeo još austrijski car Josip II. i za tu imovinu joj platio. No, crkveni „oci“ u Hrvatskoj, kao navodna moralna vertikala, bez imalo grižnje savjesti, uzimaju sebi i tu imovinu. Umirovljeni svećenici dobivaju mirovinu, a da uop-

če nisu uplaćivali ni kune u mirovinski fond.

Kada govore da većina djece polazi vjeronauk, ne kažu kako se odnose prema onoj djeci koja ga ne polaze. Često su izvrgnuta porugama, pa čak i napadima, što gospodu iz crkvenih redova nimalo ne smeta.

Zahtjevali smo i zahtjevamo da Vlada RH, neovisno kojoj stranci pripadala, zatraži reviziju podaničkih ugovora s Vatikanom, da isključi vjeronauk iz škole, te da prestane na ovakav način izdvajati ogroman novac za prebogatu Crkvu. Predlažemo i ukidanje Vojnog ordinarijata, jer na tako mali broj vojnika koje ima Hrvatska, doista ne treba cijela svećenička organizacija, koja itekako puno košta našu siromašnu državu.

Predsjednik
Franjo Habulin

SJEĆANJE NA PODRAVSKE PARTIZANE

♦Kod spomen-obilježja palim žrtvama, položeni vijenci i evocirana sjećanja na početak i razvoj oružanog otpora u Podravini, te odana počast stradalima – partizanima, a i narodu tog kraja

Za razliku od nekih drugih – bio je to primjereno, dostojanstven i sadržajan „antifašistički izlet“. Šezdesetak poklonika antifašizma, u organizaciji UABA Jug Zagreb pohodilo je Đurđevac, Kloštar Podravski i Prugovac. Kod spomen-obilježja palim žrtvama, položeni su vijenci i cvijeće, evocirana sjećanja na početak i razvoj oružanog otpora u Podravini te odana počast stradalima – partizanima, a i narodu tog kraja. Tijekom cijelodnevnog „boravka na tenu“, bilo je vremena i za obilazak kulturno-umjetničkih znamenosti (takvu praksu zdušno podržavamo).

U lijepo uređenom Gradskom parku u Đurđevcu su dva spomen-obilježja, (također primjereno održavana: narodnom heroju Vilimu Galjeru, prvoborcu Grguru Karlovčaninu te palim borcima NOB-a i brigadi „Mihovila Pavleka Miškine“. O djelovanju Podravskog odreda na području Koprivnice, Kloštra, Đurđevca, Pitomače i Bjelovara govorio je Ivan Povijač – Pipa, predsjednik UABA Koprivnica. Formiran početkom srpnja 1944. godine (imao je tri čete sa 108 boraca), napadao je manje grupe neprijateljskih vojnika, vršio diverzantske akcije na cestama i željezničkim prugama, sudjelovao u borbama zajedno s jedinicama 10. korpusa. Rasformiran je 19. studenoga 1944. godine, kada je ušao u sastav brigade „Mihovila Pavleka Miškine“. Poseban je značaj Podravske operacije u kojoj je, borbeno djelujući prema Koprivnici, 6. korpus poslije teških borbi 11. i 12. listopada 1944. godine zauzeo Đurđevac.

Višnja Hotko, predsjednica Odbora za koordinaciju udruga žena antifašistkinja SABA RH podsjetila je na hrabrog borca Vilima Galjera Šišu, rođenog u Prugovcu, koji je zajedno s grupom partizana organizirao poznatu diverziju na telefonske uređaje u Glavnoj pošti u Zagrebu (rujan 1941. godine). Ovom diverzijom prekinute su telekomunikacijske veze Njemačke vrhovne komande s njihovim jedinicama u SSSR-u, Rumunjskoj, Bugarskoj, Grčkoj, u Beogradu..., a popravak uništenih uređaja trajao je sedam mjeseci. Neposredno nakon ove akcije, Vilim Galjer, s osta-

Zagrebački antifašisti kod spomen-obilježja brigadi „Mihovila Pavleka Miškine“ i palim borcima NOR-a (snimio: J. Kota)

lim sudionicima diverzije Josipom Čujljatom, Slavkom Markonom i Nadom Galjer, odlazi na Kordun u partizane. Poginuo je 4. ožujka 1942. godine u borbi protiv ustaša u Šturiću kod Slunja.

O brigadi „Mihovila Pavleka Miškine“ sjećanja je evocirao njen ratni pripadnik Martin Jendrašić, dugogodišnji (sada počasni) predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije. Brigada je nosila ime aktivnog suradnika NOP-a u ilegalu, seljaka-književnika Mihovila Pavleka Miškine, kojeg su ubile ustaše u Staroj Gradišci 1942. godine. Svojim djelima, primjerice prozom „Krik sa sela“, protestira protiv društvene nepravde, a pjesma „Crveni makovi“ (objavljena u „Glasu“ broj 37), uglazbljena, živi još i danas.

U vrijeme osnutka brigade (19. studenoga 1944. godine) već je okončana Podravska operacija koja je obuhvaćala djelovanje 6. i 10. korpusa u drugoj polovici rujna i u prvoj polovici listopada 1944. godine protiv njemačkih i ustaško-domobranskih snaga u Podravini. Tako je osigurana operacijska osnovica za daljnja borbena djelovanja partizanskih jedinica u Slavoniji i sjeverozapadnoj Hrvatskoj, te pregrupacije i osnivanje novih jedinica. Brigada je do kraja rata borbeno djelovala u sastavu 32. divizije kao njena 3. brigada. Kroz birgadu je prošlo 1747 boraca od kojih je na 180 dana dugom ratnom putu poginulo 436, a ranjeno 169 njegovih pripadnika. Zajedno s ostalim jedinicama, brigada je 9. svibnja 1945. godine ušla u Zagreb.

Ispred spomen-kosturnice u Prugovcu, gdje je pokopano 150 boraca 33. Divizije, „antifašističku karavanu“ do-

čekao je predsjednik Mjesnog odbora Josip Nađ, a komemoraciji za stradale partizane 7. banjske divizije i 33. divizije u Kloštar Podravskom pridružio se zamjenik načelnika općine Antun Karaš. O velikoj ofenzivi partizanskih snaga (rujan-prosinac 1944. godine) u Podravini, Slavoniji, Posavini sve do Hrvatskog zagorja, kazivao je Branko Božić, tajnik Sekcije boraca 1. hrvatskog korpusa SABA RH. Tom prigodom, oslobođeni su Daruvarska i Požeška kotlina, Moslavina i Podravina. Uslijedilo je širenje i obrana Virovitičkog mostobrana. U mostobranu su se našle 12. i 30. slavonska divizija, 32. divizija, tri vojvođanske divizije, dok se 33. divizija našla južnije od Bjelovara. Borbe su se nastavile sve do početka veljače 1945. godine kad je njemačka vojska likvidirala Virovitički mostobran.

U predahu, između komemorativnih skupova, uslijedio je obilazak Starog grada u Đurđevcu. O značenju tog spomenika kulture I. kategorije govorio je Zdravko Šabarić, pomoćnik grada načelnika Đurđevca. Uz stalni muzejsko-galerijski postav u izložbenim prostorima je smještena i reprezentativna donacija umjetnika Ivana Lackovića Croate, koju čini više od 2000 djela likovne i etnografske zbirke.

Svake se godine na platou utvrde izvodi scenski igrokaz „Legenda o Picokima“ – priča o opsadi turske vojske i mudrosti Đurđevčana koji ispaljuju posljednjeg pjetla na njih. Vjerujući da unutar zidina ima obilje hrane, turska se vojska povlači, a žitelji ovoga grada prozvani su „picokima“.

B. M.

Otkriven novi spomenik poginulim borcima NOR-a

•Na prigodnoj svečanosti u organizaciji Udruge antifašista Buzeta i Mjesnog odbora Sveti Ivan otkriven novosagrađeni spomenik za dvadeset i dva poginula borca Drugog svjetskog rata s područja MO-a Sv. Ivan. Spomenikom dominiraju dvadeset i dva stupa, svaki od njih simbolizira jednog poginulog borca NOR-a

Sveti Ivan do danas nije imao niti jednu spomen-ploču, a kamoli spomen-obilježje NOR-a. Novim spomenikom želimo poručiti da razmišljamo o prošlosti, ali i o budućnosti, kako mladi naraštaji ne bi zaboravili povijest svoga kraja, istaknuo je predsjednik Mjesnog odbora Sveti Ivan Nenad Stoković. Spomenik su izgradili Udruga antifašista i MO, uz podršku Grada Buzeta, brojnih sponzora i uz puno volonterskog rada mještana, a Stoković se posebno zahvalio Antonu i Josipu Flegu koji su poklonili teren na kojem je spomenik izgrađen.

- Nama antifašistima obveza je tumačiti povjesnu istinu. Krajnje je vrijeme da se Drugim svjetskim ratom bave stručnjaci i povjesničari, a ne oni koji to nisu, već ga koriste za širenje mržnje i čak i prijete što će i kako biti ako oni dođu na vlast. Zar nije konačno vrije-

me da Hrvatska počne graditi svoju budućnost na temeljima istine, na temeljima antifašizma, na vrijednostima slobode, jednakosti, ravnopravnosti, na jačanju zakonitosti i odgovornosti, a ne na korupciji, širenju straha, mržnje, podjelama i siromaštvu, poručio je predsjednik Udruge antifašista Buzeta Edo Jerman.

- Nadam se da će ovo obilježje koje nas podsjeća na mještane, koji su svoj život položili u Narodnooslobodilačkoj borbi, postati simbol i vječna zahvala njima, sjećanje na vrijeme kojim se Buzeština i nakon sedamdeset godina izrazito ponosi, istaknuo je gradonačelnik Siniša Žulić.

- Novi spomenik jedinstven je primjer u Hrvatskoj, ne vjerujem da se negdje još grade takvi spomenici, na žalost oni se ruše. Imamo čak najavu nekih političara da će se to desiti ako

slučajno osvoje vlast, poručio je izaslanik župana Milan Antolović.

Potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske te predsjednik županijskog Saveza udruga antifašista Tomislav Ravnić čestito je na izgradnji novog spomenika.

- Rijetkost je u Hrvatskoj podizati novi spomenik antifašističkim borcima. Taj novi urbani element obogaćuje ovu sredinu, govori o njenoj kulturi, o nečemu što će Istra za sva vremena pamtiti, a to je da su upravo žrtve koje komemoriramo, snaga koja nam je omogućila da živimo na civilizacijskim prostorima. Bez tih žrtva Istra nikada ne bi bila u sastavu Hrvatske, matice zemlje, naglasio je Ravnić.

Fotografiju spomenika, koju je snimio Stojan Jermaniš možete vidjeti na zadnjoj strani lista.

G.I.

Plaški

•Članovi UABA Ogulin i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Karlovačke županije položili su 12. listopada 2014. godine cvijeće i zapalili svijeće kod biste prvog predsjednika Sabora RH Vladimira Nazora, ispred Doma kulture u Plaškom, gdje se 12. do 14. listopada 1943. godine održalo 2. zasjedanje ZAVNOH-a

Taj značajan datum - 12. listopad u znak sjećanja na održavanje Drugog zasjedanja ZAVNOH-a se obilježava i kao Dan općine Plaški. Načelnik općine Plaški Pero Damjanović održao je pred bistom Vladimira Nazora prigodni govor o značaju NOB-a i Odluka 2. zasjedanja ZAVNOH-a za državnost Republike Hrvatske. Zaključeno je da ubuduće treba poraditi na tome da se obilježavanja ovako važnih

Obilježavanje 2. zasjedanja ZAVNOH-a

Svečanost u Plaškom povodom obilježavanja obljetnice ZAVNOH-a

događaja za Republiku Hrvatsku organiziraju s državne razine.

Cvijeće je položeno i zapaljene su svijeće i na spomen-kosturnicu na centralnom groblju u Plaškom i u Spo-

men-parku u središtu Plaškog. Oba spomenika su početkom listopada oskrnavljena od, za sada, nepoznatih počinitelja.

Momir Jakšić

REDUCIRANO OBILJEŽAVANJE OBLJETNICA

•U zadnji tren otkazano korištenje Gradskog kazališta zbog traženja Županijskog stožera za zaštitu i spašavanje da taj prostor (predviđen za obilježavanje značajnih obljetnica iz NOR-a) bude slobodan „u slučaju potrebe smještaja osoba s poplavom ugroženih područja“!

Pod pokroviteljstvom **Vedrana Nefrovića**, gradonačelnika Požege, a u organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Požege, zakazana je svečana akademija u povodu obilježavanja 70. obljetnice prvog oslobođenja Požege, pogibije Nikole Demonje i 2. oblasne konferencije Antifašističke fronte žena Slavonije koja se trebala održati u Gradskom kazalištu 13. rujna u popodnevni satima. Svečanost je održana, ali u Obrtničkom domu. Izostali su planirani sadržaji, reducirani program (prigodna izložba s ratnim fotografijama nije se u novom prostoru mogla postaviti, nastup kulturno-umjetničkih društava nije održan...).

- Bilo je lakše Požegu osloboditi od Turaka, fašista i drugih neprijatelja nego od ljudske gluposti i neznanja, kazao je predsjednik Gradskog vijeća Požege **Nino Smolčić** prilikom čestitanja značajnih obljetnica iz Drugog svjetskog rata na prigodnoj svečanosti. Bila je to zapravo njegova reakcija na premještaj obilježavanja značajnih jubilarnih obljetnica iz NOR-a, jer je požeškoj Udrži antifašističkih boraca i antifašista dan prije svečanosti otkazano korištenje Gradskog kazališta „zbog traženja Županijskog stožera za zaštitu i spašavanje da taj prostor bude slobodan u slučaju potrebe smještaja osoba s poplavom ugroženih područja“! „Svi oni koji dovode u pitanje antifašizam, stavljaju Republiku Hrvatsku na suprotnu stranu“, istaknuo je nadalje Smolčić, koji se ogradio od otvorenog pisma nezavisnog gradskog vijećnika **Mire Rašića** u kojem, među ostalim, navodi i veliku ogorčenost brojnih građana, posebice braniteljske populacije zbog obilježavanja obljetnice (letak-pismo netko vrlo agilan dijelio je svim naznačnjima u dvorani Obrtničkog doma prije početka svečanosti).

U sličnom tonu govorio je i **mr. Ivan Fumić**, potpredsjednik SABA RH. Nakon oslobođenja podignuta su mnoga spomen-obilježja u čast i za sjećanje na hrabre borce „koji su žrtvovali

svoje živote za slobodu i pravdu“. Kakav je odnos, kako prema spomeničkoj baštini, tako i prema preživjelim borcima NOB od 1990. godine na ovamo, svi znamo, rekao je Fumić i dodaо da o tome svjedoče porušeni spomenici i nastojanja raznih kriptoustaša da oma-lovaže tu borbu, bez koje nikada ne bi

Požege, voditelj svečanosti, ispričao se naznačnjima jer je „svečanost zbog novonastalih okolnosti reducirana“.

Te 1944. godine, Slavonska Požege imala je jak neprijateljski garnizon sa solidnim utvrđenjima. Bila je važna za okupatora, ali i za naše snage, da se konačno ovlada Požeškom kotlinom.

Partizanske su jedinice 5. rujna pravovremeno zapo-sjele položaje oko Požege i očekivale djelovanje savezničkog zrakoplovstva, koje je izostalo. Poslije ponoći, 6. rujna kompletna domobraska bojna predala se 12. brigadi. Zapovjednik bojne je izjavio da u Požegi postoji samo jedna satnija ustaša. Ovo stanje **Nikola Demonja** (proslavljeni banjiski partizan koji je još 1942. godine s proleterskom četom stigao u Slavoniju, kako bi pomogao ovdašnjim borcima i pospješio snažnije šire-

Svečanost je održana u Obrtničkom domu umjesto u Gradskom kazalištu

bilo slobodne i samostalne Hrvatske. „Nitko i ni na koji način neće moći izbrisati slavnu epopeju Narodnooslobodilačke borbe, kojom se narod Hrvatske uvijek ponosi, kao ni Domovinskog rata“, zaključio je Fumić.

Ivan Grujić, zamjenik ministra branitelja, također je osudio huškaški pamflet i negirao „ogorčenost braniteljske populacije“ zbog obilježavanja jubilarnih obljetnica iz NOR-a. Rekao je da Ministarstvo branitelja sve više surađuje sa SABA RH, zalaže se za očuvanje i obilježavanje značajnih obljetnica i najavio financijsku potporu na obnovi devastiranih spomen-područja u požeškom kraju. Predsjednica UABA Požega **Kata Holjevac** je dodala da su održavanje proslave u prvotno predviđenoj dvorani „sprječili povijesni revizionisti“, a zamjenik požeško-slavonskog župana **Miroslav Grozdanić** da su „u ovaj slučaj svoje prste umijeli politika i politikantstvo“. Govoreći o značaju jubilarnih obljetnica, **Milan Radović**, član UABA Požega, rekao je, uz ostalo, da je antifašizam nastao iz „potrebe da se čovjek bori za slobodu i to protiv svih oblika diskriminacije“.

Kazimir Semonović, tajnik UABA

nje NOP-a) ocijenjuje kao komandant 12. divizije izuzetno povoljnim za hitnu akciju. U trenutku dok je bacao bombu, Demonja je teško ranjen rafalom iz bunkera. Evakuiran je u Orljavac u divizijsko previjalište, međutim, zbog gubitka velike količine krvi umro je 6. rujna 1944. godine oko 10 sati. Pokopan je na Blažuju u Kamenskoj. Nacionalnim herojem proglašen je 19. lipnja 1945. godine. Na njegovom spomeniku piše: „Banija mu je dala mladost, Slavonija vječno počivalište“. Partizanske su jedinice 6. rujna ovladale gradom i on je napokon oslobođen. Nakon oslobođenja grada, 120 dana cijela je Požeška kotlina bila slobodna.

U požeškom Vatrogasnom domu 24. rujna 1944. godine održana je 2. oblasna konferencija AFRŽ-a za Slavoniju i Baranju na kojoj je sudjelovalo više od 1500 žena, među kojima velik broj iz Požege. Na konferenciji je iznesena politička situacija i predviđeni zadaci koji predstoje u obnovi ratom opustio-šene zemlje. Izabran je i novi Oblasni odbor od 120 žena. Krajem 1944. godine u AFRŽ Slavonije je bilo 69.059 antifašistkinja.

B. M.

POČAST STRADALOJ DJECI

♦Komemorativni skup u povodu 72. obljetnice oslobođanja djece iz ustaškog logora u akciji boraca
4. kordunaške brigade NOV Hrvatske

Kada je 4. kordunaška brigada na svom ratnom putu dolazila u Žumberak da pomogne daljnji razvoj narodnog ustanka u tom kraju, 26. kolovoza 1942. godine, oslobodila je 727 djece iz zloglasnog logora. To je u toku Narodnooslobodilačkog rata bila jedna od najvećih akcija oslobođanja djece iz fašističko-ustaških logora.

Na mjesnom groblju u Jastrebarskom, ispred spomenika zatočenoj djeci (autor Stevo Petanić) upriličen je komemorativni skup kojem su nazočila izaslanstva SABA RH, Saveza udruga antifašista Karlovčake županije, ZUABA GZ i ZŽ te UABA Karlovac, Samobor i Jastrebarsko. Osim brojnih poklonika antifašizma iz Karlovačke i Zagrebačke županije skupu su prisustvovali i Mihajlo Veljić, preživjeli zatočenik (u to vrijeme bio je dvanaestogodišnjak), član Sekcije boraca 8. kordunaške divizije SABA RH i mr. Ivan Fumić, potpredsjednik SABA RH i autor knjige „Djeca – žrtve ustaškog režima“.

Pozdravne riječi uputili su Domagoj Šlat, dogradonačelnik Jastrebarskog i Vinko Kelečić, predsjednik UABA Jastrebarsko, a nakon polaganja vijenaca ispred spomenika, skupu su se obratili Petar Raić, predsjednik Zajednice udruga Zagrebačke županije i Grada Zagreba i Mile Knežević, član Sekcije boraca 8. kordunaške divizije SABA RH.

Dječji logor u Jastrebarskom osnovan je 12. srpnja i djelovao je do studenog 1942. godine. Logor je organiziran na tri lokacije: barake i konjušnice talijanske vojske, dvorac grofova Erdödy i franjevački samostan. Tu su bila srpska djeca od 6 do 14 godina starosti. Posebno treba napomenuti nehuman

i grub odnos upraviteljice logora, redovnice Berte Pulherije (neposredno pred oslobođenje pobjegla je s ostalim ustaškim zločincima u Austriju – umrla je 1981. godine). (Ne)časna sestra Pulherija bila je rođakinja ustaškog dužnosnika i ratnog zločinca Mile Budaka. U logoru je bilo zatočeno preko tri tisuće djevojčica i dječaka, pretežno s Kozare, iz Bosanske krajine, Banije, Korduna, Like, Slavonije i drugih krajeva, a za nepuna četiri mjeseca izgubilo je živote više od 1.100 djece.

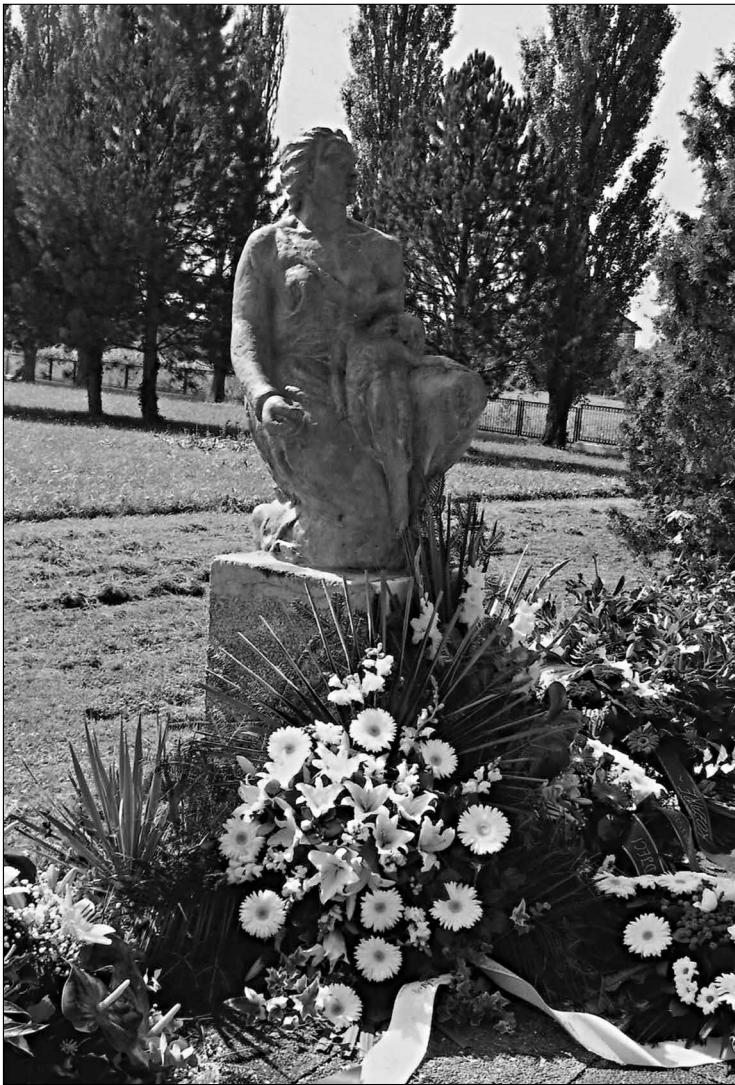
Da nije bilo hrvatskih obitelji koje su se, po cijenu života založile za spas napuštene srpske djece, teško je zamisliti da bi ijedno dijete preživjelo uvjete u kojima su se u logoru nalazili. Preživjela

djeца svjedoče o velikoj pomoći Hrvata, seljaka iz Jastrebarskog i okolnih sela i Zagreba, a osobito odgojiteljica iz sela Rude kod Samobora.

Posebnu zaslugu u spašavanju djece iz Jastrebarskog ima Četvrtu kordunašku brigada NOV Hrvatske koja je iz logora izvukla 727-ro djece (njih 597 nakon lječničkog pregleda krenulo je s brigadom na Žumberak, gdje su smješteni po kućama). Djeca, za koju su lječnici ocjenili da ne mogu dalje ostala su u selu Pećno i također, raspoređena po kućama. Nažalost, uslijedila je ustaška ofenziva u Žumberku, pa su preostala djeca ponovno otpremljena u sabirni logor, najprije u Samobor, a zatim u Zagreb, gdje ih je preuzeo Ministarstvo udružbe. U dječji logor Reka ustaše su transportirale više od 2.000 djece iz jastrebarskog logora. Zbog neuhranjenosti i bolesti u oba logora, smrtnost djece bila je velika.

Oba logora rasformirana su u studenom 1942. godine. Kroz logore je prošlo 3.166 srpske djece. Njih 1.637 spašeno je posvojenjem u obiteljima Hrvata, građana Zagreba, Jastrebarskog i okolnih sela. Oko 450 djece preuzeo je Karitas iz Zagreba, a oko 300 djece ostalo je u dvoru – bolnici do oslobođenja, 9. svibnja 1945. godine. U paklu logora teško da bi itko preživio, da nije bilo plemenitih ljudi koje je organizirao Crveni križ (u tome su veliku ulogu imali antifašisti). Danas, preživjeli logoraši govore o širokom krugu humanista koji su im pomagali dok su bili zatočeni u logoru, ali i kasnije, nakon oslobođenja iz zatočeništva. Tako su brojni Hrvati pokazali da se ne slažu ni s politikom, ni praksom ustaškog režima.

B. M.

Spomenik zatočenoj djeci u Jastrebarskom (autor Stevo Petanić)

ZAPOČELA OBNOVA SPOMENIKA

Slavonsko brodski antifašisti nekoliko puta godišnje posjećuju selo Slobodnicu, gdje na ruševinama devastirane spomen-grobnice polože cvijeće i upale svijeću u znak sjećanja na četvoricu od ukupno pet narodnih heroja NOB-a bivše općine Slavonski Brod.

Ovoga ljeta nismo imali razloga negodovati, žaliti se i pisati o nemarnosti mjesnih vlast jer smo se ugodno iznenadili zatekavši pokošen, očišćen i uređen

Podaci Zavoda za zaštitu spomenika kulture

Od Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Osijeka dobili smo vrlo šturi "Izvadak" o Spomenicima NOB-a i Radničkog pokreta općine u kojem piše:

Spomenik:
SPOMEN GROBNICA

Mjesto:
SLOBODNICA

Lokacija:
CENTAR SELA

Materijal i tehnika:
MRAMOR, BRONCA

Dimenzije: ploča :
110 x 215 cm

Deskripcija obilježja:

U centru Slobodnice nalazi se grobna palih boraca s uklesanim imenima na ploči. Neposredno iza grobnice nalaze se biste četiri heroja Slobodnice: Sekulić Stjepana, Ivana Senjuga, Funarić Stjepana i Babić Mike.

Zaključak: Okoliš je potrebno redovito održavati.

Datum: rujan 1987.

prostor između zgrade općine, crkve i prolaza prema školi.

Na inicijativu novoizabranih članica i članova Mjesnog odbora, desetak mlađih žitelja sela svojim rukama, svojim novcem, vlastitim alatom i uređajima, u dobrom raspoloženju, temeljito su počistili, ostrugali, izribali spomenik, posjekli i uklonili suhe grane, smeće i korov dvadesetrogodišnjeg zapuštanja i nemara.

Sumještani su s velikim odobravanjem pratili desetodnevnu "dobrovoljnu omladinsku radnu akciju", a jedan od njih je donirao dvije nove klupe.

Najveća nagrada svim "udarnicima" i donatorima je bilo otkriće 45 betonskih krugova od kojih je načinjen prilaz i prostor oko grobnice. Uzbudjenje i zbuđenost je preplavila sudionike kad su otkrili 45 imena svojih djedova, rođaka i susjeda, uklesanih u mramornoj ploči ispod blata i mahovine.

Cetri biste narodnih hroja Stjepana Sekulića-Jucka, Ivana Senjuga-Ujaka, Stjepana Funarića-Jote i Mike Babića

nestale su bez traga početkom Domovinskog rata.

...I eto, napokon je stasala generacija mlađih, obrazovanih i neopterećenih Sibinjaca koji žele svojoj djeci svakodnevni put u školu učiniti sigurnim, lijepim i pogodnim za kratki predah na klupi, kao i svim ostalim stanovnicima mjesta i njihovim posjetiteljima. Selo Slobodnica je i u Domovinskom ratu podnijelo žrtvu pa je jedna od ideja da se u skoroj budućnosti izradi i postavi ploča s imenima šestorice poginulih Slobodničana pokraj spomen-grobnice, kako bi imali mjesto gdje prigodom državnih praznika mogu zapaliti svijeće i cvijećem okititi mjesto koje podsjeća na mladost koja je grubo prekinuta samo radi toga što je branila svoju domovinu. Prvi korak je napravljen! Ne treba sumnjati u odlučnost, upornost i umijeće članova i članica novog saziva Mjesnog odbora Slobodnica da bi vrlo brzo mogla biti obnovljena i ograda, a sigurno će netko od stanovnika darovati još neku klupu!

Snežana Pavelić

Andigola

Upovodu 71. obljetnice formiranja prve brigade NOVH u Moslavini, poveća skupina članova UABA i Planinarskog društva Čazma, zajednički su pohodili vrh na Moslavackoj gori Stara straža (kod Andigole). Podno spomenika palim borcima položeni su vijenci i odana počast poginulim partizanima, ali i narodu tog kraja.

I pored kišnog vremena, nakon ne baš

STAZAMA PARTIZANSKIM....

laganog marša „partizanskim stazama“, bilo je zadovoljstvo družiti se u planinskom okruženju i podsjetiti se na povijesne dane Narodnooslobodilačke borbe. Obišli su i pet zemunica, koje se danas, kao i centralni spomenik, primjereno održavaju.

Dodajmo, da je odlukom Glavnog štaba Hrvatske i naredbom Štaba 2. operativne zone, 21. rujna 1943. godine pored Andigole na Staroj straži formirana Druga

moslavačka brigada – druge operativne zone. To je u stvari prva brigada iz Moslavine i ujedno prva veća borbena jedinica sa 780 boraca. Odmah nakon formiranja, brigada je dobila naređenje da se pripremi za borbena djelovanja na željezničkoj pruzi Zagreb - Kutina, te prema Bjelovaru, radi proširenja slobodnog teritorija i povezivanja s partizanskim snagama Slavonije, Bilogore, Kalnika, Zagorja i Posavine.

Branko Čanković

Sedamdeseta obljetnica oslobođenja Brača

•Centralna proslava kojom je obilježena sedamdeseta obljetnica oslobođenja Brača održana je u Supetu u nedjelju 21. rujna 2014. godine

I danas, sedamdeset godina poslije, Hrvatska uživa tekovine pobjede nad fašizmom, tekovine Narodnooslobodilačke borbe kao dijela velikog svjetskog pokreta za slobodu i dostojanstvo čovjeka. Antifašizam i NOB nepobitni su povijesni temelj hrvatske državnosti, kamen temeljac izgradnje samostalne i demokratske Republike Hrvatske. Upravo je antifašistički pokret stavio RH na stranu pobjednika u Drugom svjetskom ratu - kazao je to u ime predsjednika Republike **dr. Ive Josipovića** njegov izaslanik, zamjenik zapovjednika HRM komodor **Predrag Stipanović** na obilježavanju jubilarne obljetnice oslobođenja Brača od fašističkog okupatora.

Skup, kojemu je bilo nazočno više stotina Bračana, preživjelih boraca i članova njihovih obitelji, počeo je himnom Lijepa naša, a potom je minutom šutnje odana počast svima onima koji su poginuli u Narodnooslobodilačkoj borbi i Domovinskom ratu te u izbjeglištvu u El Shatu.

Nakon pozdravnog slova supetarske gradonačelnice **Ivane Marković**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Brača **Juraj Krstulović** evocirao je uspomene na častan i veliki doprinos Bračana u oslobođe-

nju svoga otoka i svoje Domovine.

S puškom u ruci poginula su 492 bračka borca dok je 275 osoba stradalo od fašističkog terora. U ratu je stradalo 110 djece dok je 118 djece ostalo je bez jednog, a 8 bez oba roditelja.

Na ta herojska vremena podsjećaju spomenici i spomen-ploče. Sudionicima skupa obratili su se i ministar uprave u Vladi republike Hrvatske **Arsen Bauk**, u ime župana splitsko-dalmatinskog **Zlatka Žervanje** njegov izaslanik **Vicko Haladić**, a na svečanosti je govorio i **dr Josip Milat**, zamjenik predsjednika Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Prof. **Ivo Šimunović** govorio je o poslijeratnom razvoju Brača, ali i o novim izazovima koji stoje pred njegovim gospodarstvom.

Prije početka skupa više delegacija je na spomen-kosturnicu u Supetu položilo vijence i zapalilo svijeće, a uz zvukove trube prvi je vijenac u ime predsjednika Republike **Ive Josipovića** položio njegov izaslanik komodor **Predrag Stipanović**.

Program je završen partizanskim ručkom i pjesmom: "Partizani mi smo brački".

S.D.

Bitka za Brač bila je dio šire ofenzive za oslobođenje Dalmacije

Bitka za Brač 1944. godine je bila zajednička ofenziva NOVJ i Saveznika za oslobođenje otoka Brača koja je trajala od 12. do 17. rujna 1944. Godine, a bila je dijelom šire ofenzive za oslobođenje Dalmacije, vodene tijekom rujna 1944. godine.

Tijekom borbi za Brač, zapovjedništvo Wehrmacht-a je pokrenulo Operaciju „Sivi ždral“ namjeravajući provesti evakuaciju Nijemaca iz Supetra, od 14. do 18. rujna 1944. godine, što im nije uspjelo.

Započinjući operaciju oslobođanja Dalmacije, 26. dalmatinska divizija oslobođila je tijekom rujna 1944. godine Brač, Hvar i Šoltu. Najteže borbe bile su vodene upravo na Braču i trajale su od 12. do 17. rujna 1944. godine.

Na Brač se, osim dijelova 26. dalmatinske divizije, iskrcao i britanski 43. odred komandosa, kao i znatne artiljerijske snage. Komandosi nisu bili uvođeni u borbu, a saveznička artiljerija pružala je neposrednu podršku jedinicama 26. divizije u borbama.

Tijekom bitke za Brač uništen je 2. bataljun 738. Puka, zajedno sa četom 118. izviđačkog bataljuna i artiljerijskim dijelovima njemačkih snaga.

Tijekom borbi za Brač, točnije 14. rujna poginuo je i Franjo Kluz, zapovjednik Prve eskadrile NOVJ.

Brodovi NOV 1944. godine kod Brača

Antifašizam je dio slavne prošlosti

♦Svečana sjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Makarske i Primorja 21. listopada ove godine bila je kruna obilježavanja velike obljetnice, u okviru proslave Dana grada Makarske. Skupu su, uz preživjele borce NOR-a, članove SABA-e bili nazočni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske Franjo Habulin, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije Krešimir Sršen, dogradonačelnici Makarske Lori Veličković i Miro Družianić, predsjednica Gradskog vijeća Makarske Jagoda Martić, član Županijske skupštine Igor Batošić, predstavnici općina Makarskog primorja te delegacija SABNOR-a Kantona Sarajevo

Čestitajući Dan oslobođenja Makarske gradonačelnik Tonći Bilić je rekao da je 21. listopada 1944. veliki datum za nas. Tad su Makarska i Makarsko primorje oslobođeni od svjetskog zla – fašizma. S ovog prostora u jedinicama NOR-a život je dao 551 borac, da bi mi danas živjeli u neovisnoj Hrvatskoj. Naša domovina njeguje tekovine antifašizma zahvaljujući njima, a hrvatski vojnici u Domovinskom ratu borili su se i obranili cijelovitost i suverenitet Hrvatske, zasluzni su da smo 28. članica u Europskoj uniji - naglasio je gradonačelnik Bilić te dodao: Danas nas politikanti dijele na crvene i crne, a upravo su nas oni doveли u tešku situaciju. Oni nemaju viziju, treba ih ignorirati. Hrvatska ima svoju svjetlu povijest, a žrtve iz prošlosti zalog su našoj svjetloj budućnosti- poručio je gradonačelnik Bilić.

Na svečanosti je Franjo Habulin, u ime predsjednika RH Ive Josipovića uručio odlikovanja Vjekić Sumiću, posljednjem živućem članu Prvog mornaričkog odreda, Tamari Zekulić, prvoj partizanki Biokovskog partizanskog odreda, prof. Ljubi Laliću, predsjedniku Savjeta makarske SABA-e za dugogodišnji rad u SABA, dok je Tonći Pivac, predsjednik SABA Makarske i Primorja nagrađen poveljom SABA Hrvatske. U ime odlikovanih zahvalila se Tamara Zekulić koja je podsjetila na brojne suborce i njihove nesobične žrtve za slobodu.

-Naša je zadaća čuvati istinu o Narodnooslobodilačkom ratu jer jedino tako ćemo reći mladim generacijama da žrtve koje su pale za slobodu nisu bile uzaludne, i na taj način ih privući da kroz našu organizaciju i njezina tijela budu pronositelji antifašizma- naglasio je Franjo Habulin, predsjednik SABA Hrvatske i izaslanik predsjednika RH Ive Josipovića na svečanosti u Makarskoj, na obilježavanju 70. obljetnice oslobođenja Makarske i Makarskog primorja od fašističkog okupatora.

Habulin je istaknuo je kako se 1941. narod odazvao na poziv KPJ, s Josipom Brozom Titom na čelu, i nenaoružan ustao protiv okupatora. Borba za slobodu

Svečana sjednica u Makarskoj, posvećena 70. obljetnici oslobođenja grada

je bila teška, dugotrajna, neravnopravna, ali su nadljudskim naporima borci izvođevali pobedu. Sedamdeset godina poslije u situaciji smo da moramo braniti istinu o NOB-u, izjavio je Habulin. Kako prenosi list Makarsko Primoroje, Habulin je istaknuo da pojedinci, stranke, grupe, dio klera, svi ujedinjeni u 'združenu desnicu' imaju praksu koja se ne razlikuje od fašističke. Na nama je da sačuvamo istinu o NOB-u koja nije ni crna ni bijela, već takva kakav je bila, i neka ostane tako- kazao je Habulin. On je upozorio da su na meti lik i djelo Josipa Broza Tita za kojeg se kaže da je bio nepismeni bravdar. Tito je bio general, vojskovođa, državnik, svjetski političar, čovjek kojeg je uvažavao cijeli svijet. Istinu o Titu moramo čuvati i ne dopuštati da se pljuje po njemu- ustvrdio je Habulin, popraćen velikim pljeskom nazočnih.

Tonći Pivac, predsjednik makarske SABA čestitajući 21. listopada, dan kad je prije 70 godina izvođevana pobjeda nad fašističkim okupatorom i domaćim slugama, naglasio je da je tad mali čovjek čeličnog srca pobjedio „nadčovjeka“. Žrtvama koje su pale za san o slobodi u kojoj mi danas živimo, dugujemo bolju i prosperitetniju Hrvatsku, ali uvijek antifašističku, poručio je Pivac.

Posebno svečanu notu sjednici SABA koju je vodila Tanja Topić svojim nastupom podarili su Gradski zbor Makarska,

pod ravnanjem Marina Ercega te klapa Podgora. Vrijeme slavne prošlosti primorskih boraca pjesmom je približila Fani Jelaš, koja je interpretirala pjesmu Ivone Bašković rođ. Glavičić, 'Biokovo – priča o partizanki', napisanu 1977. godine.

Obilježavanje 70. obljetnice oslobođenja Makarske i Primorja od fašističkog okupatora, dana kada je 12. dalmatinska brigada ušla u Makarsku i Primorje, počelo je odavanjem počasti palim borcima. Njima u sjećanje predstavnici Grada Makarske, SABA Makarske i Primorja te makarskog SDP-a položili su vijence na Središnji križ na Gradskom groblju. Cvijeće su predstavnici SABA položili na spomen-obilježjima NOB-a u Velikom Brdu, Puharićima, Makru, Tučepima i Podgori.

Na Spomeniku revolucije na Glavici Tonći Pivac, predsjednik SABA Makarske i Primorja, čestitao je 70. obljetnici oslobođenja Makarske i Makarskog primorja, uz poziv da se minutom šutnje oda zahvalnost svim poginulim u NOB-u i Domovinskom ratu. Uz izaslanika predsjednika RH vijence su položili i županijski SABA, Grad Makarska, SABA Makarske i Primorja, SABNOR Kantona Sarajevo, SDP Makarska, HNS Makarska, HSU Makarska, Antifašisti grada Omiša i SU Makarska.

M.P.

•Polaganjem vijenaca kod spomenika palim borcima i prigodnom svečanošću pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije obilježene obljetnice formiranja moslavačkih brigada Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

Pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije i supokroviteljstvom Grada Garešnice, ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije i UABA Garešnice, prigodnom su svečanošću (27. rujna) u Trnovitičkom Popovcu obilježili obljetnice osnutka 1., 2. i 3. moslavačke brigade Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Brojna izaslanstva položila su vijence kod spomen-obilježja moslavačkih partizana ispred mjesne škole i odali počast palim borcima.

Pozdravljajući nazočne, Milan Ivaničević, član predsjedništva ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, voditelj svečanosti, među inim je istaknuo značenje razvoja Narodnooslobodilačke borbe u Moslavini i partizanskih jedinica za daljnje ukrupnjavanje vojnih formacija, posebice o formirajući moslavačkih brigada, ali i o aktualnom položaju antifašizma u Hrvatskoj.

Svečanom programu u Mjesnom domu su prisustvovali borci partizanskih jedinica, izaslanstva SABA RH, ZUABA Bjelovarsko-bilogorske, Koprivničko-križevačke, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije, te Grada Zagreba kao i predstavnici tijela vlasti, političkih stranaka, braniteljskih udruga i poveća skupina mladih – poklonika antifašizma. Među uzvanicima zamijetili smo Stjepana Gomerčića, potpredsjednika SABA RH za sjeverozapadnu Hrvatsku, Jovana Vejnovića, predsjednika Saveza društva „Josip Broz Tito“ Hrvatske, Zdenku Brčić, moslavačku partizanku, te Mladena Matijašeca, člana Predsjedništva SABA RH.

Skup su pozdravili: Zlatko Barila, predsjednik Županijskog vijeća u ime pokrovitelja Damira Bajsa, bjelovarsko-bilogorskog župana, Velimir Žunec, gradonačelnik Garešnice, Rade Jovičić, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, Mihajlo Ceranović,

NA PONOS MOSLAVINE

predsjednik UABA Garešnica i Franjo Habulin, prdsjednik SABA RH.

Obraćajući se nazočnima, Stjepan Mesić, bivši predsjednik Republike Hrvatske i aktualni počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, uz ostalo je kazao kako smo „mi imali jedinstven Narodnooslobodilački pokret u Europi i u svijetu i to je ostao do današnjih dana, prihvачen od svih, osim naravno pritajenih ili otvorenih pobornika fašizma“. Tijekom Drugog svjetskog rata antifašizam je postao politika koja je ujedinila Europu i brojne zemlje izvan nje u veliku antihitlerovsku koaliciju, upravo na temeljima antifaši-

i njihovih poklonika čija je prisutnost u javnom životu sve izraženija. U prošlost nas vraćaju oni koji „bi htjeli iznova pisati povijest, a dobrim dijelom to i čine“, rekao je Mesić.

Odgovarajući na sve glasnije opaske „s desna“ o zločinačkom karakteru NOB-a, Mesić je podsjetio da je u našoj antifašističkoj borbi bilo zločina, kao što ga je bilo i u Domovinskom ratu. Ali, „gledajući u globalu, fašizam i nacizam su u ideji i u izvedbi bili zločin, a Narodnooslobodilačka borba u ideji i izvedbi je bila čista, kao što je i Domovinski rat u ideji i u izvedbi bio čist“. Ono što su „partizani kroz Narodnooslobodilačku borbu stvorili, a branitelji u Domovinskom ratu obranili, valja zadržati kao sadašnje vrijednosti ali i vrijednosti za budućnost“, poruka je, koju je na kraju svog izlaganja na svečanosti odasao Stjepan Mesić, ispraćen ovacijama okupljenih.

U tijeku NOR-a u Moslavini su formirane tri brigade pod tim nazivom: 2. brigada 2. operativne zone Hrvatske i 1. i 2. brigada 33. divizije, kazao je u svom obraćanju Martin Majcan, ratni pripadnik moslavačkih brigada. Spomenuo je i Moslavački NOP odred, formiran početkom listopada 1942. godine

na Moslavačkoj gori koji je stalno jačao i davao ljudstvo za formiranje i popunu drugih jedinica. Po ulasku u sastav novoformirane Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa (14. ožujka 1944. godine), odred je u travnju dao jedan od dva svoja bataljuna za popunu 2. brigade 33. divizije. Krajem rujna 1944. godine dao je jedan od svoja tada tri bataljuna za formiranje brigade „Miloš Obilić“ (kasnije nazvane „Nikola Demonja“), podsjetio je Majcan.

Dodajmo da je prije 71 godinu, 21. rujna, na Moslavačkoj gori, od boraca iz sastava Moslavačkog NOP odreda osnovana Druga brigada 2. operativne zone Hrvatske (prva brigada u Moslavini). Od njenih boraca i boraca Moslavačkog i Bjelovarskog NOP odreda formirane su Prva i Druga (moslavačka) brigada 33. divizije.

U kulturno-umjetničkom dijelu proslave osnutka moslavačkih brigada nastupila je folklorna sekcija KUD-a „Prosvjeta“, pododbroj Garešnica i KUD „Graničar“, sekcija „Hrvatska žena“.

B. M.

Brojna izaslanstva položila su vijence kod spomen-obilježja moslavačkih partizana ispred mjesne škole

stičke borbe. Osnivanjem partizanskih jedinica zaokružen je put razvoja NOR-a u Hrvatskoj. U Moslavini i Slavoniji su se borili i Hrvati i Srbi, ali i pripadnici nacionalnih manjina, prije svih Česi, Mađari, Talijani, Nijemci – podsjetio je Mesić, dodavši kako je odluka Tita da krene u borbu protiv fašističkog pohoda izmijenila tijek Drugog svjetskog rata.

Biskupi osuđuju sadašnju vlast u Hrvatskoj, nazivaju je „protunarodnom i zločinačkom“. Zašto Crkva ne odbija novce, koje dobiva od te, kako kažu njezini velikodostojnici, nenarodne vlade, upitao je Mesić. Za takozvanu NDH, kazao je da nije formirana voljom hrvatskog naroda, nego voljom okupatora, te ni putem izbora ni referendumu, a program joj je bio zločinački. Tom režimu, zločin je bio politika, program i svakodnevna praksa, poručio je Mesić. Upozorio je „kako su neki u ovoj zemlji uvođenje demokracije i političkog pluralizma shvatili kao bjanko mjenicu za odvraćanje od antifašizma i njegovo demoniziranje“. Jača pritisak neofašista

Počast pogubljenima u Ruduši

• Izaslanstvo RNK Split, predvođeno predsjednikom Slavenom Žužulom, počasnim predsjednikom Žarom Mihaljevićem i djecom iz omladinske škole 26. kolovoza je odalo počast pogubljenoj splitskoj mladosti na spomen-mjestu stratišta u Ruduši pokraj Sinja

Na taj dan prije 73. godine na ovom mjestu pogubljena su 24 pripadnika Prvog splitskog partizanskog odreda, među kojima je bio i veliki broj igrača Splita, zbog čega predstavnici kluba svake godine dolaze iskazati pijetet žrtvama.

Osim predstavnika RNK Splita, u Ruduši su počast žrtvama odali gradonačelnik Splita **Ivo Baldasar**, predsjednik Gradske vijeće **Boris Čurković**, gradonačelnik Sinja **Ivica Glavan**, te pripadnici Udruga antifašističkih boraca iz Splita, Solina, Sinja, Makarske i Kaštela.

Predsjednik Udruge antifašista i an-

tifašističkih boraca grada Splita i zamjenik predsjednika SABA RH dr. **Josip Milat** još jednom se s velikom dozom kritike osvrnuo na prethodnu sjednicu Gradske vijeće i povlačenje točke da se jedna ulica na Mejašima imenuje po Prvom partizanskom odredu.

- Mi smo se još jednom ponadali, ali očito nam je prodana magla, zbog čega moram izraziti razočarenje odlukom Gradske vijeće, a posebno SDP-om i vladajućom koalicijom. Očito je da nema konsenzusa ni pomirljivih tonova kada su ovakve stvari u pitanju.

Mi obećavamo ovim palim borcima i njihovim obiteljima da nećemo odu-

stati dok Split ne dobije ulicu imenovanu po Prvom splitskom partizanskom odredu - kazao je Milat.

Skup je pak u pomirljivim tonovima zaključio predsjednik splitskog Gradske vijeće **Boris Čurković**

B.P.

Sjećanje na 24 strijeljana borca

Na Ruduši su strijeljani: Ante Čerina iz Solina, Ante Katić iz Solina, Šimun Stojanac iz Dicma, Josip Krstulović iz Splita, Josip Radetić iz Sinja, Dragutin Rogulj iz Mravinaca, Davor Urlić iz Splita, Branko Duplančić iz Splita, Dušan Frua iz Splita, Mirko Dujmić iz Splita, Josip Petrić iz Splita, Vjekoslav Ozretić iz Splita, Nebojša Borozan iz Splita, Ivan Marković iz Kučina, Marin Matković iz Kučina, Petar Jelaska iz Splita, Bruno Borovčić Kurir iz Splita, Fredo Santini iz Splita, Anton Torkar iz Makarske, Ivan Antonini iz Makarske, Antun Zelić iz Splita, Antun Popović iz Splita, Josip Markotić iz Splita i Tadija Skopljanac iz Splita.

Na spomenik strijeljanim pripadnicima Prvog splitskog partizanskog odreda položeni su vijenci i zapaljene svijeće

Begovača

OŠTEĆENE SPOMEN-PLOČE

• Skupština započela informacijom o oštećenju dviju spomen-ploča na spomeniku palim borcima NOR-a

Neposredno prije održavanja redovite izvještajne skupštine UABA Pakrac-Lipik pristigla je informacija o oštećenju dviju spomen-ploča na spomeniku palim borcima NOR-a u Begovači. Kako su nazočni upoznati – policija „traga za nepoznatim počiniteljem“.

Inače, izvještaj o proteklom radu podnio je predsjednik UABA Pakrac-Li-

pik **Đorđe Gunjević**. Među ostalim, podsjetio je članove na veliku akciju članova i poklonika antifašizma oko uređenja spomen-kompleksa na Begovači (prije oštećenja), saniranja partizanskog groblja u Džaferovici, gdje je za vrijeme NOB-a djelovala partizanska bolnica. Također, očišćen je okoliš spomenika Češkoj brigadi, uređena devastirana

spomen-kosturnica u Glavici... Udruga skrbi i za preživjele sudionike NOB-a, redovito ih obilazi, poglavito one slabijeg zdravstvenog stanja, te im pruža potrebnu pomoć. Kako je rečeno u raspravi, svi programski zadaci u izvještajnom periodu realizirani su, a prihvaćen je program rada za naredno razdoblje.

Pero Matić

Obnovljen spomenik žrtvama II. svjetskog rata

•U Donjem Koncovčaku 28. kolovoza je održana prigodna svečanost povodom dovršenja obnove i uređenja Spomenika palim borcima Narodnooslobodilačke borbe i žrtvama fašističkog terora

Ovom prilikom je **Ervin Vičević**, načelnik Općine Selnica kazao kako je općina činom obnove i uređenja ovog spomenika vratila dostojanstvo žrtvama II. svjetskog rata i pokazala kako ne čini podjele kada su u pitanju žrtve za slobodu Domovine.

Zvonko Golub, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije zahvalio je načelniku Vičeviću i Općini Selnica što su obnovili i uredili spomenik na kojem se nalaze zapisana imena boraca i žrtva od 1941. do 1945. godine.

Rekao je kako se na spomeniku kao i na spomen-ploči na Društvenom domu nalaze imena i prezimena ljudi koji su bili u NOB-u, pružali otpor mađarizaciji Međimurja i Hrvatske, ali i imena civila koji su bili žrtve fašizma. Kod spomenika su zapaljene svijeće, a kod Spomen-ploče je postavljen i vijenac.

Spomenik u Donjem Koncovčaku podignut je 1951. godine, ali je proteklih dvadesetak godina bio zapušten. U obnovu i uređenje Općina Selica uložila je 14 tisuća kuna.

Svečanosti su nazocili i članovi predsjedništva SABA Međimurske županije

te **Ivan Perčić**, predsjednik Vijeća mjesnog odbora Donji Koncovčak i **Valentin Kočila**, predsjednik HSU Međimurske županije, koji su izrazili zadovoljstvo što je spomenik uređen i obnovljen i nakon dugo godina ponovno postao ukras

Donjeg Koncovčaka i biti će mjesto gdje će se uvijek moći zastati, položiti cvijet i zapaliti svijeća za stradalike II. svjetskog rata, iz Donjeg Koncovčaka i okolnih mjesta.

M.L.

Svečano otkrivanje obnovljenog spomenika palim borcima NOB-a

Zadar

Petokraka je i na zastavi Europske unije

•Društvo Josip Broz Tito iz Zadra 8. listopada je povodom Dana neovisnosti sazvalo konferenciju za medije na kojoj su građanima čestitali praznik te su istaknuli kako su tom danu prethodile odluke ZAVNOH-a, među kojima je bila i ona da se republike mogu otcijepiti od federacije

Nikola Dobre

Nikola Dobre, predsjednik društva kazao je kako je narod težio ka samostalnosti te je 8. listopada 1991. godine osnovana neovisna država Hrvatska.

Napomenuo je kako njihov statut govori da su antifašističko i nestранačko društvo kojemu je cilj ostvarivanje demokracije, socijalne pravde, borbe za mir, suradnju i ravнопravnost među narodima i državama u svijetu te s pokretom nesvrstanih.

Istaknuo je i kako su na 71. obljetnicu pripojenja Zadra matici Hrvatskoj ugostili članove društva Josip Broz Tito iz Varaždina te su na gradskom groblju postavili vijence na spomenik borcima NOB-a, te na središnji križ braniteljima Domovinskog rata. Nakon toga potpisali su i povelju o prijateljstvu.

Nakon objašnjavanja povijesnih

okolnosti Zadra pod fašističkom vlasti te oslobođenja, napomenuo je kako su 1991. godine ukinute neke od ulica koje su nosile partizansko nazivlje.

- Ukinute su Obala maršala Tita, ulica Žrtava fašizma, 31. listopada 1944. godine, a ideja da je ulaskom partizana Zadar okupiran je suluda, jer znamo da se jedan partizan po oslobađanju grada popeo na Stošiju i stavio hrvatsku trobojnicu s petokrakom. Neki bi danas ukidali petokraku, a petokraka je i na zastavi Europske unije, isto kao i zvijezde na nebnu. To su apsurdni, rekao je Dobre dodajući da je Deklaracija o antifašizmu usvojena, no brojna pitanja nisu riješena.

JUBILEJ ŽUMBERAČKE BRIGADE

♦Kod spomenika palim borcima brigade položeni vijenci, te evocirana sjećanja na 70. obljetnicu te ratne jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske

Po lijepom i topлом jesenskom danu u Žumberačkom gorju u Žamarijama upriličena je svečanost u povodu obilježavanja 70. obljetnice Žumberačke brigade NOV Hrvatske u organizaciji ZUABA GZ i ZZ i udruge antifašističkih boraca iz Samobora, Jastrebarskog i Ozlja. Skup je održan kod spomenika palim borcima brigade, gdje su položeni vijenci i cvijeće, a nazočili su mu preživjeli borci NOR-a, predstavnici društveno-političkih organizacija žumberačke regije, braniteljskih udruga, Hrvatske vojske, izaslanstva Zvezde zdrženih borcev za vrednote NOB-a Slovenije i lokalnih vlasti iz Krškog, Metlike, Brežica i Slovenske vasi, sekcija boraca 34. divizije, 6. i 10. korpusa Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske, političkih stranaka, brojni mještani, ali i poveća skupina mladih poklonika antifašizma.

Ono što posebno raduje, jest primjereni organizacija komemorativne svečanosti, te izvanredan prijem mjesnih tijela vlasti i njihovih čelnika (to su mlađi ljudi) koji su s velikim uvažavanjem prihvatali antifašističke borce i njihove sljedbenike i zajedno s njima obilježili uspomenu na djelovanje Žumberačke brigade. Pozdravne riječi sudionicima uputili su **Sanja Horvat Iveković**, zamjenica gradonačelnika Samobora i **Zdenko Šiljak**, načelnik općine Žumberak. **Darčko Zevnik**, župan Metlike (u Sloveniji je župan pandan hrvatskom gradonačelniku), rekao je da je antifašizam pozitivna svjetska tekovina i vrijednost koju treba čuvati i njegovati posebno u ovo vrijeme kada mnogi revisionisti i kvazi povjesničari i u Sloveniji i Hrvatskoj želete promijeniti povijest i događaje vezane uz NOB i partizanski pokret. **Jovan Vejnović**, član Izvršnog odbora Predsjedništva SABA RH i predsjednik Saveza društva „Josip Broz Tito“ Hrvatske, izrazio je vjerovanje da će se zasade antifašizma na ovom području i nadalje njegovati i razvijati. Uka-zao je na sve jače djelovanje desničarskih snaga i klera u Hrvatskoj koji obmanjuju javnost povijesnim neistinama, vrijeđaju Tita i borce partizane, negirajući njihove zasluge za pobedu na strani saveznika u Drugom svjetskom ratu, ali i za stvaranje uvjeta za današnju demokratsku suverenu Hrvatsku.

O razvoju i širenju narodnooslobodilačkog pokreta u Žumberku, osnutku i djelovanju birgade, ali i aktualnom trenutku antifašizma u nas, govorio je Pe-

Spomenik Žumberačkoj brigadi u Žamarijama

tar Raić, predsjednik Zajednice udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

-Žumberačka brigada formirana je 27. kolovoza 1944. godine u selu Žamarije na Žumberku. U sastav su ušli 2., 3. i 4. bataljun Žumberačkog odreda. Na dan osnutka brigada je imala prateću i četu za vezu, minerski i sanitetski vod. Brojno stanje iznosilo je 583 boraca. Na dužnost komandanta brigade postavljen je **Tomo Žalec**, a komesar **Tomo Dijenović**.

Smjele akcije

Žumberačka brigada, izvela je na svom prostoru nekoliko uspješnih borbenih akcija. Prvi u nizu, bio je napad na posadu u Bušečkoj vasi, kada je likvidirano uporište njemačke pogranične straže sudetskih Nijemaca i Kočevara (pripadnika njemačke nacionalne manjine koji su živjeli na području Kočevlja, od kojih se jedan broj stavio u službu njemačke oružane sile, počinivši zločine nad pripadnicima NOV-a i simpatizerima NOB-a). Uspjeh sa snažnim odjekom u karlovačkom i ozaljskom garnizonu i u cijelom kraju, postigla je Žumberačka brigada svojim smjelim napadom na uporište u Zorkovcu. U tom podvigu imao je udjela i Samoborsko-jaskanski odred, istaknuo je Raić, dodavši kako je lijepu završnicu borbenih akcija i drugih zadataka 34. divizije u studenom 1944. godine dala Žumberačka brigada jurišem na jaku posadu, što je čuvala tvornicu „Titanik“ u Mahniću, u neposrednoj

blizini Karlovca. Prvi bataljun brigade posebno se istaknuo u ovoj akciji. U prosincu zauzela je ustaško-domobranska uporišta Zamrše u Luku kod Karlovca (s Karlovačkom brigadom), Draganiće, a 1. siječnja 1945. godine njemačko uporište Breganu. U međuvremenu, u Štab je stigla naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske kojom se Žumberačkoj brigadi dodjeljuje počasni naziv – udarna – istaknuo je Raić.

Dodajmo, živa borbena aktivnost Žumberačke brigade prorijediti će njene borbene redove, a najteži neuspjeh do-godit će se baš posljednjeg dana siječnja, kad će stradati 1. bataljun u Donjoj Kupčini, u sukobu s njemačkim specijalnim snagama. Već u samom početku borbe gine 14 boraca. Komandant bataljuna **Svetozar Trkulja** je teško ranjen (zarobljen i kasnije strijeljan), a komesar **Tomo Todinov**, u strahu da ne padne neprijatelju u ruke, sam se ubio. Borci su se raspršili kudkoji i tako su zarobljavani. Zbog propusta s kobnim posljedicama, Štab 34. divizije smijenio je rukovodstvo i formirao novi Štab Žumberačke brigade. Daljnji ratni put Žumberačke brigade bio je uspešan...

U kulturno-umjetničkom programu stihove partizanskih pjesnika kazivali su **Dubravko Sidor**, dramski umjetnik i **Janko Jelinić**, predsjednik KUD „Marko Vukasović“ Samobor, čiji je zbor pod ravnanjem **Igora Kosa** interpretirao nekoliko partizanskih, ali i pjesama s ovog područja.

B. M.

SLOBODA JE PONOVNO DOŠLA U GRAD

◆U povodu obilježavanja 70. obljetnice oslobođenja Dubrovnika i južne Dalmacije od fašističkih okupatora u Drugom svjetskom ratu, komemoracija je održana u predvečerje Dana oslobođenja, 17. listopada na Spomen-groblju boraca NOR-a na Boninovu

Spoštovanjem i ponosom sjećamo se partizanskih boraca NOR-a, koji su s Titom na čelu donijeli toliko žuđenu slobodu ovim našim krajevima. Posebno se pak sjećamo poginulih boraca NOR-a koji su svoj život ugradili u pobjedu nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu, brojnih žrtava fašističkog terora i poginulih branitelja u obrani Grada i Republike Hrvatske prošlih devedesetih. Svima njima, i na moru i na kraju, izražavamo počast i zahvalnost“ – rekao je na početku komemorativnog skupa predsjednik UABA Dubrovnik **Marinko Vlašić**, a potom je prigodno govorio **Branko Grošeta**, potpredsjednik SABA RH i predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije i tom prilikom istkanuo:

„Jedinice NOVJ Dubrovnik su osloboidle: od nacifašističkih okupatora i domaćih izdajnika; od zajedničkog djelovanja i suradnje nacista, fašista, ustaša, četnika, koje je Dubrovniku i ne samo njemu donijelo pljačku, hapšenja, ubojstva, zatvore, koncentracione logore, progona Srba, Židova, Hrvata - antifašista; klanja i bacanja u jame, ponore, od Rudina i drugih stratišta; od sramne NDH i njenih zločina, progona i izdaje vlastitog naroda; od posljedica Rimskog ugovora, potpisanoj od strane zločinca Ante Pavelića; od gradonačelnika koji su sa suzama u očima dočekivali okupatore i proglašavali ih počasnim građanima Dubrovnika; od ustaške strahovlade, zlikovaca i suradnika okupatora, raznih Rojnica, Karlovića, Baljkasa, Kaštelana, Hercega, Milića, Matičevića, Veramenta, Buća, Glavana, Duževića, Sugja, Perića..; od rasizma, genocida, holokausta, talijanizacije, karabinjera, fašističke milicije, crnokošuljaša, nacista, ustaša, legionara, četnika (kojih je u gradu, prema istraživanjima bilo nekad od 300-500), Gestapo-a, UNS-a, špijuna, pripadnika stranih okupatorskih obavještajnih službi; od zloglasnih

zatvora Kazbek, Lovrijenac, Karmen, Janjina, Prevlaka; od stradanja Dubrovčana u logorima smrti Jasenovac, Stara Gradiška, Jadovno, Gospic; od židovskih logora Kupari, Lopud, Gruž; od slobodnog kretanja i djelovanja brojnih četnika, četničkih vojvoda i rukovodilaca četničkog pokreta (Jevđević, Trifunović itd.); od krvavih kaznenih ekspedicija, poput onih na poluotoku Pelješcu...

Oslobodili su hrvatski Dubrovnik da više nikada ne bude talijanski grad Ragusa. Oslobodili su ga od namjere Kraljevske vlade u Londonu da s 4.500 četnika, prikupljenih u Srbiji, Sandžaku i BiH, zauzmu Dubrovnik i spoje se sa savezničkim snagama, kako bi Dubrovnik nakon završetka rata ušao u sastav Velike Srbije. Četnici su fingirali sukobe s Njemicima i tražili razgovore s partizanima, ali su dobili jasan odgovor “s izdajicama nećemo pregovarati“, i to od 29. Hercegovačke divizije, (koju ustašonostalgičari optužuju za četništvo). Divizije, koja će četnicima, zajedno s 2. Dalmatinskom, zadati odlučne udarce i razbiti iluzije o “Velikoj Srbiji” i srpskom Dubrovniku, iluzije koje će se obnoviti i biti ponovo poražene u Domovinskom ratu. Jasno je i nedvojbeno da je odlučan udarac četništvu koje je djelovalo u Dubrovniku, zadala NOVJ, a ne oni koji su s njima cijeli rat surađivali, ustaške i druge okupacijske vlasti...

Sloboda je 18. listopada 1944. godine ponovo došla u Grad. Grad koji se vjekovima s njom ponio. Došla je da se trajno za sva vremena natpis ‘židovima i psima ulaz zabranjen’ i otimanje imovine Židova u korist NDH zamjeni zastavom Libertas, da se više ne hapse i šalju pod fašističke vojne prijekte sudove (Kotor, Split, Šibenik, Zadar) istaknuti aktivisti omladinskog, radničkog, studentskog i antifašističkog pokreta. Tito i partizani jasno su stavili do znanja da se hrvatski i dubrovački teritorij ne može poklanjati, a stanovništvo prepustati na milost i nemilost tudinu“ – rekao je, uz ostalo, **Branko Grošeta**.

U počast poginulim borcima NOR-a, žrtvama fašizma i poginulim hrvatskim braniteljima vijence su položile delegacije Dubrovačko-Neretvanske županije, Grada Dubrovnik, Gradske organizacije SDPH Dubrovnik i Udruge antifašista Dubrovnik. Potom je, u prigodnim poetskim trenucima, mr. **Vesna Mijović** kazivala pjesmu Jure

Kaštelana „Tvrđava koja se ne predaje“, a pjesnik Mato Jerinić svoju pjesmu „Želja“.

U predvečerje sedamdesete obljetnice oslobođenja Dubrovnika, u organizaciji Udruge antifašista održana je tribina na temu Antifašizam i fašizam danas – zašto?, o čemu je govorio dr. sci. **Dragan Markovina**, profesor na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu.

Upozorivši na mnoge anomalije (nacionalizam, povijesni revizionizam, propusti u visokom školstvu, loše stranačke politike u Hrvatskoj, nezainteresiranost javnih intelektualnih krugova...), u hrvatskom društvu, posebno je ukazao na nacionalizam koji je po definiciji i po svom bitnom ispoljavanju oblik kolektivne svijesti, a u svojoj konsekvensiji, kao i u drugim europskim zemljama, vodi u nacizam i fašizam. Istovremeno se antifašizam potiskuje na marginu, a kako već dugo traju otvoreni pokušaji revizije povijesti, brisanjem partizanske memorije, rušenjem spomen-obilježja i izbacivanjem iz nastavnih programa, antifašizam i NOB se žele pod svaku cijenu potisnuti iz sjećanja, da bi se onda izvrtanjem povijesnih činjenica, lažnim optužbama i sijanjem straha i mržnje lakše manipuliralo massama. U tome je naročito u Hrvatskoj raširen nepovoljni utjecaj sveprisutne Crkve, ali i štetnost koju je od dolaska na vlast u Hrvatskoj učinio HDZ. Nažlost, ni SDP, ovakav kakav je, ne samo da ne može, nego očito ni ne želi izvući zemlju iz gliba. Opasnost je tim veća jer je problem fašizacije društva, problem širih, svjetskih razmjera i od toga se moguće obraniti samo dugotrajnom, koordiniranom i zajedničkom akcijom svih ljevih pokreta na europskom i širem prostoru, a nikako borbom samo unutar državnih granica. Sve je moguće, ali se ljevičari i u svijetu i u nas moraju ugledati na upornost i ustrajnost ljevičara u razdoblju između dva svjetska rata, jer je upravo to vodilo pobjedi nad nacifašizmom u II. svjetskom ratu, istaknuo je, uz ostalo dr. Dragan Markovina.

Na sam dan oslobođenja Dubrovnika – 18. listopada, u prostoru Udruge antifašista Dubrovnik otvorena je izložba „Partizani kakve do sada niste vidjeli, koju je povodom ovogodišnjih sedamdesetih obljetnica antifašizma i NOB-e priredio SABA RH.

M. Vlašić

•Na nesreću povijesnih revizionista, među građom nema kompromitirajućih dokumenata vezanih uz NOB, ali zato dokumentacija obiluje dokumentima o ustaškim zločinima, ubojstvima, vješanjima, strijeljanjima, paljenjima sela, odmazdamama, silovanjima i ostalim strahotama ustaškog režima na prostoru Zaprešića i okoline

U druga antifašističkih boraca i antifašista Grada Zaprešića i Općina Brdovec, Marija Gorica, Dubravica, Pušća i Bistra krenula je u ostvarivanje zaključaka Skupštine održane 20. svibnja 2014. godine. Jedan od zaključaka skupštine bio je da se pristupi digitalizaciji građe Muzeja Brdovec (bivši Zavičajni muzej Brdovec) koja se odnosi na razdoblje Narodnooslobodilačke borbe i predratnog revolucionarnog radničkog pokreta. Članovi udruge su pristupili digitalizaciji početkom rujna, nakon uspješno uspostavljenje suradnje s ravnateljem Muzeja Ivanom Cvitkovićem. Organizator pro-

Digitalizirana povijesna građa NOB-a

tekta digitalizacije bio je Ivo Košir, digitalizaciju je proveo Mario Šimunković, a u projekt je utrošeno preko 150 volonterskih sati.

Zavičajni muzej Brdovec prikupljao je građu vezanu uz NOB od svog osnutka 1973. godine, a najveći doprinos dao je Vinko Ivić koji je sustavno prikupljao originalnu građu i ovjerene kopije dokumenata, fotografija, partizanskog i neprijateljskog tiska, policijskih kartona, sjećanja i dokumenata što se odnose na spomenike. Iako najveći dio građe čine kopije, njihova vrijednost je u tome što se građa vezana za teritorij Zaprešića i okoline (osobe i događaji) nalazi na jednom mjestu, a kopije predstavljaju smjernice za traženje originalnih dokumenata u odgovarajućim arhivima (Hrvatski državni arhiv, Državni arhiv Zagreb). Također, uz kopije, Muzej Brdovec posjeduje i više stotina originalnih fotografija, dokumenata, primjeraka partizanskog i neprijateljskog tiska, kao i logorske dopisne karte iz logora Jasenovac.

Digitalizacijom je obuhvaćeno nekoliko tisuća stranica dokumenata iz

razdoblja NOB-a i predratnog revolucionarnog radničkog pokreta, nekoliko stotina stranica sjećanja, nekoliko stotina fotografija, nekoliko desetaka policijskih kartona, desetak originalnih tiskovina i nekoliko stotina stranica bilješki i drugih materijala. Ova građa uskoro će na jednostavniji način biti dostupna istraživačima, a s obzirom da se među dokumentima nalaze i oni dokumenti koji zbog raznih razloga (prvenstveno zato jer obrađuju lokalnu povijest) nisu uvršteni u Građu (zbornike) „Sjeverozapadna Hrvatska u Narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji I-X“ očekuje se zanimanje povjesničara i drugih istraživača.

Na nesreću revizionista povijesti, među građom nema kompromitirajućih dokumenata vezanih uz NOB, ali zato dokumentacija obiluje dokumentima o ustaškim zločinima, ubojstvima, vješanjima, strijeljanjima, paljenjima sela, odmazdamama, silovanjima i ostalim strahotama ustaškog režima na prostoru Zaprešića i okoline.

M. Š.

Zgrada Muzeja Brdovec, čija je građa o povijesti NOB-a nedavno digitalizirana

•Obilježavajući 71. obljetnicu osnutka samostalne čete "Matija Gubec" i 70. obljetnicu čuvene partizanske operacije prijevoza žita iz Slavonije za Baniju, Liku i Bosnu, u šumi Opeke na lokalitetu terenskog učilišta Šumarskog fakulteta iz Zagreba, 14. rujna 2014. godine održana je prigodna svečanost

NOVA SPOMEN-PLOČA PARTIZANSKOJ ČETI »MATIJA GUBEC«

Svečanost otkrivanja novog spomenika

U organizaciji Udruga antifašističkih boraca i antifašista Novska i Općine Lipovljani, uz pomoć Hrvatskih šuma, podružnica iz Nove Gradiške i Zagreba, Grada Novska i općine Lipovljani, u prisustvu brojnih antifašista, udruga Sisačko-moslavačke županije i drugih gradova Pakraca, Požege Daruvara i Garešnice, te ostalih gostiju, u okrilju slavonskih hrasstova na Opekama (jugozapadno od mjesta Lipovljani i sela Kraljeva Velika) upriličen je svojevrsni sat povijesti.

U pozdravnoj riječi **Antun Maruski**, predsjednik UABA Novska u ime organizatora, između ostaloga je podsjetio na dane osnivanja partizanske čete "Matija Gubec" kao i na veliki poduhvat prijevoza žita iz Slavonije za Baniju, Liku i Bosnu.

Nakon prve, odnosno druge godine 2. svjetskog rata, osnivaju se diljem Hrvatske partizanske jednica, kako bi neprijatelju pružili oružani otpor. Tako je već početkom 1942. godine na ovom sektoru djelovala konspirativna tzv. relejna stanica, koja je održavala veze Slavonije s Banjom. Stanica je 26. ožujka 1943. godine prerasla u komandu straže koja je djelovala sve do kraja rata. Upravo su ovakove povoljne okolnosti bile prepostavka i znak da Štab posavskog partizanskog odreda izda naredbu od 20. listopada 1943. godine kojom je na ovom mjestu Opeke, formirana samostalna partizanska četa "Matija Gubec". Već u rujnu 1944.g. prerasla je u bataljun u sastavu Posavskog partizanskog odreda.

Spomenuta relejna stanica i veze koje su uspostavljene s Papukom i Psunjima, od Pakraca i Lipika preko područja bivšeg ratnog kotara Novska, dakle od Novog Grabovca do Lipovljana i Kraljeve Velike, ove šume Opeke, pa sve do sela Lonja na rijeci Sava, bili su temelj za jednu vrlo značajnu operaci-

ju. Ljeti 1944. godine ovom je linijom izvršen grandiozni poduhvat, a to je prijevoz oko 1000 zaprežnih kola žita iz žitorodnih polja Slavonije, koja su već tada bila oslobođena ili poluoslobodjena područja, za gladnu Baniju, Liku i Bosnu, rekao je Maruski.

U programu svečanosti, nazočne antifašiste i goste u ime domaćina je pozdravio prof. dr. **Milan Oršanić**, dekan Šumarskog fakulteta iz Zagreba, a skupu su se obratili i mladi dužnosnici, zamjenik gradonačelnika Grada Novske **Vedran Mihaljević** i zamjenik načelnika Općine Lipovljani **Tomislav Lukšić**, te u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske potpredsjednik **Stjepan Gomerčić**.

U nastavku je nadahnutim riječima antifašistički borac **Branko Mišković** iz Novske, prvi politički komesar čete "Matija Gubec", obnovio sjećanja, kao sudionik zbivanja iz 1943. i 1944. godine na formiranje čete i prijevoz žita.

Na kraju ovog sata povijesti uslijedilo je otkrivanje nove spomen-ploče u spomen na osnutak čete "Matije Gubec" koja je ranije i bila postavljena na jednom od objekata Šumarskog fakulteta još 21.9.1975. godine, a nakon toga nedaleko u dvorištu, Branko Mišković i Stjepan Gomerčić - potpredsjednik

SABA RH otkrili su novo obnovljeni spomenik posvećen učesnicima prijevoza žita.

Ova antifašistička obilježja, kao i većina ostalih na području bivše Općine Novska (od 40 spomenika, 25 spomen-ploča i 3 biste) bili su potpuno ili djelomično oskrnavljeni ili porušeni za vrijeme Domovinskog rata.

Održanom su svečanošću antifašisti Grada Novska, Općina Lipovljani i Jasenovac još jednom pokazali i dokazali da su spremni njegovati povijesne tradicije NOB-a, da će nastaviti obnavljati antifašističku spomeničku baštinu, graditi porušene mostove prijateljstva i zalagati se za miran suživot svih ljudi dobre volje, bez obzira na vjersku, nacionalnu i drugu pripadnost.

Obnovljena obilježja na Opekama ostavljaju povijesni trag jednog vremena, a studenti Šumarskog fakulteta iz Hrvatske i drugih zemalja koji će dolaziti ovamo na terensku nastavu, moći će nešto naučiti iz povijesti 2. svjetskog rata ovog dijela Slavonije, Posavine i Hrvatske.

Poslije završenog službenog dijela svečanosti, nastavljeno je druženje antifašista i gostiju na doniranom ručku uz glazbu, pjesmu i ples.

A. M.

Ukradene biste petorice narodnih heroja

♦Brončane biste petorice narodnih heroja antifašističkih boraca NOR-a ukadene su iz središnjeg parka u Plaškom tijekom noći s 4. na 5. listopada. Ujedno su i s kosturnice na mjesnom groblju ukradeni mramorni stupovi i mesingane ploče

Ukupna materijalna šteta procjenjuje se na na više od 45.000 kuna. Kako izvještava KA portal kradljivci metalne sirovine ponovo su napali spomeničku baštinu te izgleda da je, nakon što su pobrali sve što se dalo na željeznici, grobljima i skladištima, ponovo krenulo u žetvu spomenika iz NOB-a.

Nakon velike krađe u Veljunu i devastacije spomen-kosturnice i pravoslavne crkve, ovog su vikenda u središtu Plaškog ukradene biste narodnih heroja iz Drugog svjetskog rata. Ono što su preživjele za vrijeme ratne okupacije 90-ih, nisu pod naletima lopova.

– Ukradene su brončane biste narodnih heroja **Branka Latasa, Steve Čuturila, Gaje Bunjevca, Roberta Domanija i Drage Štajnbergera**. Tri su bile ostale od Domovinskog rata dok su

pronađene i vraćene biste **Domanija i Štajnbergera**, izjavio je načelnik Plaškog **Pero Damjanović** koji je oštro osudio ovaj čin.

Kako je dadao, na svoje postolje nikad nije stigla bista **Rade Šupice** koja nije bila pronađena. Osim krađe bisti iz parka, devastirana je i spomen-kosturnica na mjesnom groblju. Ukradeno je 10 mesinganih ploča s imenima 79 znanih i neznanih boraca iz NOB-a, te mramorni stupovi.

Očito se ponovo radi o planiranoj akciji dobro informirane i opremljene

Brončana poprsja ukradena – ostala samo postolja

bande, s obzirom na veličinu i težinu brončanih bisti i ploča. Centralni park nalazi se u središtu mjesta, tik do zgrade Općine pa očito da lopovi ne prezaju od ničega, ako su akciju neometano izveli.

K.P.

Beograd

U SJENI PUTINA I PARADE

♦Središnja svečanost u povodu 70. obljetnice oslobođenja Beograda i komemoracija na Groblju oslobođilaca Beograda „odrađeni su“ ne baš primjereno. Glavni događaj zbio se par dana ranije – posjet ruskog predsjednika Vladimira Putina i vojni mimohod

Cijela proslava obilježavanja 70. obljetnice oslobođenja Beograda pomaknuta je četiri dana unaprijed zbog posjećenosti ruskog predsjednika **Vladimira Putina** glavnom gradu Srbije i njegove nazočnosti vojnoj paradi. Prije vojnog mimohoda, Putin „koji simbolizira savezničko jedinstvo jer je u oslobođanju Beograda sudjelovala i Crvena armija“ i srpski predsjednik **Tomislav Nikolić** položili su vijence na Spomenik oslobođiocima Beograda i spomenik Crvenoarmejcu.

Centralna svečanost održana je u Centru „Sava“ (19. listopada). Sve se svelo na glazbeno-filmski igrokaz. Nakon završetka izvedbe, veliki pljesak zavrijedili su veterani – skupine partizanskih boraca kada su se pojavili na pozornici. Izostali su najviši državni dužnosnici. Nisu prisustvovali ni sutradan kada su brojna izaslanstva položila vijence na Spomen-kompleks oslobođilaca Beograda. U međuvremenu, otkrivene su ploče s nazivima ulica po narodnim herojima Peki Dapčeviću i Koči Popoviću.

Interes antifašističkih boraca i antifašista iz Hrvatske za prisustvovanja manifestacijama obilježavanja 70. obljetnice oslobođenja Beograda bio je velik. Samo iz Zagreba ih je stiglo stotinjak. U službenoj delegaciji SABA RH su bili **Franjo Habulin**, predsjednik i mr. **Ivan Fumić**, potpredsjednik koji su nazočili svečanosti 19. i 20. listopada.

U oslobođanju zapadne Srbije, Beograda, Zemuna, istočnog Srijema, Mačve i istočne Bosne značajnu ulogu odigrale su jedinice Glavnog štaba Hrvatske. U tim borbama su sudjelovale – **6. lička i 28. slavonska divizija i 13. hrvatska brigada „Rade Končar“**. One su došle iz Like, sa Žumberka i iz Slavonije i preko srednje i istočne Bosne učestvovale u oslobođenju Beograda.

U oslobođenju Beograda iz Hrvatske je, u sastavu 6. ličke, 28. slavonske i 13. brigade „Rade Končar“, sudjelovalo 16.000 boraca i starješina. U skupini od 50 tisuća boraca NOVJ koji su sudjelovali u beogradskoj operaciji, iz Hrvatske je

– iz NOV Hrvatske bila jedna trećina ili 32% angažiranih snaga NOVJ. Znade se da je za oslobođanje Beograda poginulo oko 3.000 boraca NOVJ. Iz Hrvatske je poginulo 977 boraca, a to je oko 30% svih poginulih. Tako su jedinice Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske bile među glavnim snagama koje su prve ušle i došle do centra Beograda i izvršile borbenu zadacu.

Oslobođenjem Beograda onemogućeno je izvlačenje neprijateljske grupe armije „E“, koja se povlačila iz Grčke, najpogodnijim i najkraćim pravcem preko Beograda, već je nabačena na zaobilazni i teško prohodni pravac preko Bosne. Oslobođenjem Beograda oslobođena je gotovo cijela Srbija, izuzev Kosova, doline Zapadne Morave do Kraljeva na zapad i dio Vojvodine. Time se prvi put u narodnooslobodilačkom ratu fronta mogla osloniti na sigurnu pozadinu, koja je bila izvor ljudskih i materijalnih pričuva za daljnje vođenje rata.

B. M.

•U subotu, 4. listopada, u organizaciji općine Trnovec Bartolovečki i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Varaždinske županije održana je komemorativna svečanost povodom 71. obljetnice Šemovečke bitke i oslobodenja grada Ludbrega

Na svečanosti se okupilo preko stotinu delegata i pobornika antifašizma koji su položili vijence na spomenik Plamen ustanka u Šemovcu. O značaju Šemovečke bitke govorio je predsjednik ZUABA Varaždinske županije **Milivoj Dretar**.

- Poznatija pod nazivom Šemovečka, bila je to ustvari bitka za oslobođenje Ludbrega. Napad su 2. listopada 1943. godine započele 17. i 21. slavonska brigada, brigada „Braća Radić“ te Kalnički partizanski odred. Ludbreg su branile jake domobranske i ustaške snage raspoređene po strateškim mjestima u gradu, potpomognute s oko 150 njemačkih gestapovaca. Napad je započeo silovito sa svih strana i nakon 8 sati žestoke borbe Ludbreg je bio oslobođen. U Šemovečkoj bitci poginulo je 89 boraca, a 70-ak ih je ranjeno Dretar je zahvalio Šemovičanima na višegodišnjem održavanju spomenika te istaknuo da se spomenicima NOB-u mora posvetiti pažnja jer i

Komemoracija u povodu 71. obljetnice Šemovečke bitke

Sudionici komemoracije posvećene poginulima u Šemovačkoj bitci

oni pripadaju našoj hrvatskoj povijesti.

Skup su posebno pozdravili prigodnim riječima i predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Franjo Habulin**, predsjednica skupštine Varaždinske županije **Dubravka Biberdžić** te načelnik općine Trnovec Bartolovečki **Zvonko Samec**, a priznanja SABA RH za doprinos u održavanju tekovina antifašizma, spomeničke baštine i svoju aktivnost primili su bivši načelnik općine Trnovec Bartolovečki **Stjepan Hren** i sudionik NOB-a

i bivši predsjednik ZUABA Varaždinske županije **Vinko Oreški**.

Cvjeće na spomen-kosturnicu položile su delegacije iz Zagreba, Varaždina, Čakovca, Zaboka, Varaždinske županije i općine Trnovec. Poslije svečanosti fotoizložbu „Partizani kakve do sada niste vidjeli“ predstavili su **Marinko Grgić**, maturant Prve gimnazije Varaždin te **Slavica Dabić**, učesnica NOB-a. Prigodni program izveli su učenici OŠ Šemovec.

M.D.

GRAD SE PRISJETIO SVOJE ŽIDOVSKЕ ZAJEDNICE

•Uoči europskog Tjedna židovske kulture i u gradu najstarije židovske zajednice na tlu kontinentalne Hrvatske, održani su „Dani židovske kulture i baštine Varaždin 2014.“

Uorganizaciji programa sudjelovali su Udruga za edukaciju i promicanje ljudskih prava te Koncertni ured Varaždin kojima su se pridružili Gradsko komunalno poduzeće Parkovi d.d., Kino Galerija, Galeriski centar Varaždin, Goethe institut Zagreb, Kerameikon.

U petak, 5. rujna, zainteresirani su posjetitelji mogli obići Židovsko groblje te čuti ponešto o nastanku groblja, o znamenitim osobama pokojnicima, o pogrebnim običajima Židova. Bila je to prilika za Varaždince da se uvjere da se Židovsko groblje, koje se inače nalazi podalje od centra grada, zaključanih vrata i nadalje održava u skladu s mogućnostima. Pokop se na tom groblju ionako više ne vrše od 1950-ih.

Tu je pokopan nadrabin dr. Ignjat Ernst

(umro 1916.), a najveću grobnicu Schlengerovih nitko nije nadvio. Izgrađena je za Stjepana Schlengera (1881.-1914.) koji je poginuo među prvim vojnicima na srpskom bojištu.

Osim groblja, vrata je otvorila i Sinagoga. Bilo je posjetitelja koji su po prvi put ušli u Sinagogu. Začudili su se na vijest da se u Kukuljevićevoj ulici nalazi i stara sinagoga iz 1812. godine. Navečer je u Kinu Galerija održana projekcija dvaju dokumentarnih filmova: Kratki život Anne Frank i Im Himmel, unter die Erde (o drugom najvećem židovskom groblju u Europi). Filmovi su osigurani uz pomoć Goethe instituta iz Zagreba te Udruge Hermes.

Drugog dana u Varaždin su pristigle članice plesne skupine Or haŠemeš koja

djeluje pri Židovskoj općini Zagreb. Zahodno s mladim članovima Folklornog ansambla KUD-a „Anka Ošpuh“ iz Ludbrega, priredile su plesni program na kazališnom trgu.

Židovi su mnogo doprinijeli gospodarskom i kulturnom razvoju Varaždina, nažalost danas malo toga podsjeća na zlatno doba te zajednice. Sinagoga je još uvijek u projektu obnove, dok je Židovsko groblje pod ključem. Mnogo Varaždinaca i ne zna gdje je, a kamoli da su ikad prošetali njime. Ovakvi su nam dani važni radi senzibiliziranja javnosti za održavanje židovske baštine u Varaždinu i okolicu, rekao je organizator **Milivoj Dretar** iz Udruge za edukaciju i promicanje ljudskih prava.

M.D.

Dubrovčani na obljetnici Prve bokeljske

♦ U organizaciji Udruženja boraca NOR-a i antifašista Kotora, Tivta, Budve i Herceg Novog te Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore, u Kotoru je 3. listopada obilježena sedamdeseta obljetnica osnivanja Prve bokeljske narodnooslobodilačke udarne brigade, čiji su borci dali veliki doprinos oslobođanju dijelova crnogorskog teritorija od nacifašističkih okupatora

Na središnje spomen-obilježje u kotorskom Spomen-parku položeni su vijenci, uz ostale i dubrovačkih antifašista, a u Centru za kulturu „Nikola Đurković“ održana je Svečana akademija s prigodnim programom naslovljenim „Vječna luča slobode“. Delegacija Udruge antifašista Dubrovnik pozdravljena je dugotrajnim pljeskom brojnih prisutnih boraca NOR-a i antifašista Kotora i drugih mesta Crne Gore, a skupu se obratio i **Branko Grošeta**, potpredsjednik SABA Republike Hrvatske, naglasivši da je i ovaj susret poticaj i doprinos nastavku suradnje antifašista Hrvatske i Crne Gore.

Podsjetio je na suradnju i zajedničku borbu bokeljskih i dalmatinskih partizana protiv okupatora te nezaboravnog doprinosa oslobođenju bokeljskih mesta boraca legendarne Druge dalmatinske, osnovane upravo 3. listopada 1942. godine u Uništima na Dinari, koja je značajan dio svoga slavnog ratnog puta provela boreći se na teritoriju Crne Gore, a čiji su mnogi borci u tim borbama dali svoje živote za slobodu. Nažalost, ta krvlju stecena sloboda, ostvareno jedinstvo i uspo-

Delegacija antifašista Dubrovnika u Kotoru

stavljeni mostovi suradnje narušeni su i rušeni u tragičnim zbivanjima s početka prošlih devedesetih, osobito u četničkoj agresiji, razaranjem i stradanjem dubrovačkog kraja. Ti događaji moraju biti opomena da se više nikada ne ponove i

saznanje kakvu nam budućnost mogu ponuditi povampireni nacionalizmi i sljedbenici poraženih vojski i ideologija u Drugom svjetskom ratu, istaknuo je uz ostalo Branko Grošeta.

Marinko Vlašić

Vrebac

Prije šest godina udruga „Ličko prelo“ iz Zagreba uspostavila je suradnju sa Sekcijom antifašističkih boraca 6. ličke divizije iz Beograda kako bi njegovali i razvijali tradicije Narodnooslobodilačke borbe. Iz godine u godinu, njihovi predstavnici posjećuju više ličkih mesta. Nedavno je delegacija boraca iz Beograda posjetila selo Vrebac kod Gospića. Tom prigodom položili su vijenac na spomenik palim borcima i civilnim žrtvama Drugog svjetskog rata na Gradini. To su učinili i u Srbu, Gračacu, Korenici, Mogoriću...

Članovi udruge „Ličko prelo“ redovito, prigodom značajnih obljetnica iz NOB-a na području Like, obilaze spomen-obilježja, održavaju komemorativne skupove, polažu vijence u počast palim borcima i civilnim žrtvama za slobodu i zajedno sa mještanima prosjećaju se na ratne dane.

Milan Bogdanović

BORCI BEOGRADA ULICI

Spomenik palim borcima na Gradini u Vrepisu

OSJEČKI ANTIFAŠISTI ODALI POČAST OSLOBODIOCIMA BEČEJA

•Članovi Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista (ZUABA) Osječko-baranjske županije, na čelu s predsjednikom Nikolom Opačićem, a na poziv SUBNOR-a općine Bečeј, prisustvovali su 8. listopada 2014. godine proslavi 70-godišnjice oslobođenja Bečeja od fašizma. Bečeј je grad u Bačkoj, s oko 24.000 stanovnika, smješten na desnoj obali rijeke Tise, i treći je po veličini u vojvodanskom Potisju. Treću godinu zaredom proslavi prisustvuju i predstavnici baranjske Općine Jagodnjak

Komemorativni skup, koji je počeo u 11 sati kod spomen-zida na zgradu Općine Bečeј, otvorio je v.d. predsjednika SUBNOR-a Bečeј **Gradimir Džigurski**. On je u svom izlaganju govorio o događajima u Bečeju tokom Drugog svjetskog rata te o oslobođenju grada, koje su izvele jedinice Crvene armije i Šajkaški partizanski odred.

Potom je govorio predsjednik Pokrajinskog odbora SUBNOR-a Vojvodine **Svetomir Atanacković**, koji se osvrnuo na današnji položaj boraca iz Drugog svjetskog rata te osudio pokušaje da se četnici rehabilitiraju i proglaše antifašistima. Skupu se obratila i **Tamara Ivanišević**, zamjenica predsjednika Općine Bečeј, te predstavnik Istre, prijateljskog grada iz Rusije, udaljenog oko 55 km zapadno od Moskve.

Vijence kraj spomen-zida, na kome su ispisana imena poginulih boraca i antifašista, uz zvuke Internationale, položili su predstavnici PO SUBNOR-a Voj-

ranjske županije. Nakon komemorativnog skupa, SUBNOR Bečeј priredio je ručak za sve goste u poznatom bečejskom hotelu "Bela lađa".

Vrijedi na kraju napomenuti da predstavnici SUBNOR-a Bečeј već godinama dolaze u Baranju na obilježavanje Bolmanske bitke, koje svakog proljeća organiziraju Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Osječko-baranjske županije i Općina Jagodnjak. To je i razumljivo imajući u vidu da su se u sastavu 7. i 8. vojvođanske brigade u Bolmanskoj bitci borili mnogi stanovnici Bečeja i okolnih naselja. Oprštajući se od domaćina, gosti iz Baranje su im napomenuli da ih u proljeće 2015. očekuju u Bolmanu na proslavi 70-godišnjice Bolmanske bitke, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno.

Jovan Nedić

Komemorativni skup kod spomen-zida na zgradi Općine Bečeј

vodine, općinskog SUBNOR-a Bečeј, grada Bečeja i drugi, među kojima su bili i predstavnici ZUABA Osječko-ba-

proslavi 70-godišnjice Bolmanske bitke, što je sa zadovoljstvom prihvaćeno.

Pakrac

OBNOVLJEN SPOMENIK 12. SLAVONSKOJ BRIGADI U GLAVICAMA

•Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pakraca otkrila je obnovljeni spomenik i kosturnicu u dvořištu bivše škole u Glavicama. Spomenik je podignut za 19 poginulih partizana 12. Slavonske brigade koji su poginuli za vrijeme ofenzive Braun (ožujak 1943.) u borbi s Nijemcima i ustašama

S pomenik su otkrili još živući nekašašni pripadnici brigade **Stanković i Skorupan**. Obilježavanju su nazočili izaslanik predsjednika Sabora, saborski zastupnik **Zdravko Ronko**, zamjenik ministra zdravlja **Marijan Cesarik**, načelnica u ministarstvu branitelja **Sanja Antunović**, predsjednik SABA Hrvatske **Franjo Habulin** i zamjenik župana Požeško-slavonske županije **Miroslav Grozdanić**.

U svom obraćanju **Đorđe Gunjević**, predsjednik antifašističke udruge Pakrac prozvao je župana požeško-slavonske županije te gradsku upravu i gradonačel-

nika Pakraca da ih nema na skupovima koje organiziraju antifašisti, dok su itekako prisutni na nekim drugim skupovima. Istakao je da se danas pokušava revidirati povijest i antifašistički pokret, a neki pripadnici fašističkih vojski dobivaju naziv domovinska vojska. Rijetki su i mediji koji poprate antifašističke događaje.

- Antifašistički pokret u Hrvatskoj nastao je kao odgovor na brutalnu agresiju fašista i domaćih izdajnika. Zahvaljujući antifašističkoj borbi u Hrvatskoj, ova zemlja je izšla kao pobednik iz drugog svjetskog rata. Antifašizam je i u te-

meljima moderne hrvatske države i zbog toga se posebno zahvaljujem Ministarstvu branitelja koji su potpomogli obnovi ovog spomenika i kosturnice - kazao je **Zdravko Ronko** prilikom otkrivanja spomenika.

Potom se poveća kolona uputila u **Male Budiće** gdje su položeni vijenci i zapaljene svijeće kod spomenika na mjestu gdje je 11. listopada 1943. formirana 12. Slavonska brigada. Brigada je prilikom formiranja brojala 770 boraca. Od tog broja 77 Hrvata i 11 Čeha.

P.K.

Komemoracija za stradale u logoru Kampor

♦ Komemoracijom na spomen-groblju Kampor, polaganjem vijenaca i prigodnim riječima 13. rujna ove godine obilježena je 71. obljetnica oslobođenja talijanskog fašističkog logora Kampor na otoku Rabu. Obljetnicu su, pored Grada Raba, Udruge antifašista Raba i Logorskog odbora Rab Gonars, obilježile i delegacije Grada Čabra, Općine Čavle, Zajednice židovskih općina u RH i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije

Na komemoraciji su, u spomen na Oslobođenje logora 11. rujna 1943. Godine, podsjećajući na mnogobrojne žrtve logora, govorili predsjednik Udruge antifašista Raba **Ivo Barić** kao i **Janež Herman** iz Ljubljane te gradonačelnica Grada Raba **Rosanda Krstinić Guščić**.

Skupu se, u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i SABA Primorsko goranske županije obratio član Predsjedništva SABA RH i predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Krka **Dar-ko Fanuko**.

Prije 71 godinu prestao je postojati Logor Kampor, najzloglasniji talijanski fašistički logor u Drugom svjetskom ratu. Bilo je to nakon četrnaest i pol mjeseci postojanja toga Polja smrti u mirnoj kamporskoj dolini. Fašisti su u "žicu" zatvorili približno 15.000 zatočenika, i to uglavnom Hrvata iz Gorskog kotara, Židova i Slovenaca. Od gladi i teških uvjeta života, posebice u zimskom i ljetnom razdoblju, umrlo je više od 4000 ljudi (od kojih je imenom i prezimenom poznato tek 1490), uključujući više od 150 djece ispod 15 godina. Dalnjih 800 osoba je umrlo pri kasnijem transportu u druge koncentracijske logore. Od 15.000 zatočenika život je izgubilo ukupno 20

posto, a to je više od zabilježene smrtnosti u njemačkom logoru Buchenwald, u kome je umrlo 15 posto ljudi. Godine 1953. na području logora izgrađeno je spomen-groblje. Do te godine grobovi su bili označeni niskim drvenim križevima (jedan križ za više pokopanih), a tada je pretvoreno u kultno mjesto sjećanja na mrtve, projektom slovenskog arhitekta **Edvarda Ravnikara** i slikara **Marija Pregelja**. Otkriveno je dirljivom komemoracijom 11. rujna 1953. godine uz sudjelovanje više tisuća ljudi.

Najzaslužniji čovjek za prikupljanje imena umrlih svakako je predsjednik Logorskog odbora Kampor-Gonars **Janež Herman** iz Ljubljane, kome je zahvaljeno na dugogodišnjem trudu. Iako je u fašističkom logoru Kampor na Rabu izvršen ratni zločin, nakon rata u Italiji nije pokrenut niti jedan sudski proces protiv odgovornih. Dakle, zločinci nisu snosili posljedice za teške ratne zločine koje su počinili u logoru Kampor.

Padom Italije zatočenici su razoružali talijansku vojsku i već 9. rujna Židovi su formirali Židovski bataljun u sastavu Rapske brigade. Taj događaj ostat će zabilježen kao jedinstven u analima Drugog svjetskog rata. Gotovo svake godine na židovski blagdan Sjećanja na stradale

u holokaustu (Jom Hašoa) Cahal spominje taj događaj. Zahvaljujući odlasku u partizane, uspjelo se spasiti oko 2000 Židova. No, pojedini su nakon pada Italije odlučili ostati na Rabu. U jakom desantu njemačkih vojnih snaga 19. ožujka 1944. gotovo svi su uhićeni i odvedeni u Auschwitz gdje su stradali. Preživjele su samo tri židovske djevojke i jedan Židov iz Mostara, i to zahvaljujući hrabrosti nekolicine ljudi s otoka Raba koji su izložili smrtnoj opasnosti svoj život kako bi ih spasili od sigurne smrti.

Oslobodjeni su logoraši 11. rujna 1943. osnovali Rapsku brigadu, partizansku vojnu jedinicu, nastalu od postojećeg Udarnog bataljuna u čijem je sastavu bio i jedan židovski bataljun i Kastavskla četa boraca iz Kastva. Brigada je brojila 1.700 boraca podijeljenih u pet bataljuna.

Ove godine 13. rujna obilježen je 71. godišnjica osnivanja vojne jedinice NOV na teritoriju Raba, nazvana Rapska brigada, a u subotu 6. rujna 2014. na Mašunu u Sloveniji proslavljena je 71. godišnjica okupljanja Rapske brigade, nakon odlaska s otoka Raba. Na svečanosti je sudjelovala i delegacija grada Grada Raba i Udruge antifašista Raba.

G.A.

Komemoracija na Spomen-groblju logora Kampor na Rabu

Odana počast žrtvama antifašističkog rata

Komemorativnim skupom danas je obilježena obljetnica najvećeg masovnog stradavanja na Kanfanarštini u Drugom svjetskom ratu.

Predstavnici Općine Kanfanar i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rovinjštine, mještani i svjedoci tih događanja, polaganjem vijenca i minutom šutnje pred spomen pločom u Ulici 16. rujna odali su počast za 26 stradalih s područja Kanfanara koje su zbog odmazde strijeljali njemački vojnici na današnji dan 1943. godine. Ovom komemorativnom skupu prisustvovao je i zamjenik predsjednika SAB-a Istarske Županije Romano Božac.

Načelnik Sandro Jurman naglasio je da treba poštivati i isticati antifašističke vrijednosti na kojima se temelji moderna Europa, a da nažalost događanja diljem svijeta dokazuju da naše društvo nije izvuklo dovoljno pouka iz ne tako davne povijesti.

- Strijeljanje u Kanfanaru bilo je odmazda njemačkih vojnika u Rommelovoј ofenzivi nakon što su ovdašnjii partizani zaustavili vlak i omogućili bijeg pitomaca pulske vojne škole koje su prevozili u jedan od njemačkih logora.

Delegacije su posjetile i Dvigrad gdje su položile vijenac na spomenik odajući počast trojici antifašista koji su ondje ubijeni 13. rujna 1943. godine u spomenutoj akciji zaustavljanja vlaka. (M. Me.)

Glas istre

Labin

Obilježena 71. godišnjica bitke pod Brdom

U prisutnosti predsjednika Udruge antifašista Labinštine **Severina Frankovića**, predstavnika Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata, Hrvatskih invalida Domovinskog rata, Udruge Josip Broz Tito, udruge Veterana Domovinskog rata i Udruge antifašista, kao i predstavnika Javne vatrogasne postrojbe Labin i predstavnika područja vatrogasne zajednice Labinštine, predstavnika civilne zaštite Labina, Policijske postaje Labin, predstavnika općina Labinštine, gradskih i općinskih vijećnika i gradonačelnika Grada Labina, 10. rujna obilježena je 71. godišnjica bitke pod Brdom.

Polaganjem vijenca, paljenjem svjeće i minutom šutnje odana je počast poginulim labinskim partizanima.

„Ujutro 13. rujna 1941. na ovom mjestu sukobile su se labinske partizanske jedinice s nadmoćnim fašističkim trupama, koje su iz Trsta, preko Pule pohodile za Rijeku.

Na ovom mjestu poginulo je 43-joje labinskih boraca, Istra je pala pod fašističku Italiju, a put nadmoćnoj vojsci prema Rijeci bio je sloboden.

Polaganje vijenaca u počast poginulim labinskim partizanima

Istra ostaje okupirana od fašističke vojske. Stradavaju redom sela i čitava mjesta ostaju opljačkana, a nevini ljudi pobijeni“, izjavio je predsjednik Udruge antifašista Labinštine **Severino Franković**.

Nazočne je pozdravio gradonačelnik Grada Labina **Tulio Demetli-**

ka, te je odaslana poruka kako je „u znak sjećanja na poginule žrtve, na sve one koji su dali svoje živote za slobodu i prava čovjeka, naša obaveza i dužnost, svoju budućnost temeljiti na prošlosti koju su stvarali naši očevi, a sinovi je branili“

P.L.

Mladi antifašisti uklonili »ustašlukе«

Pripadnici Mreže antifašista Zagreba prošetali su od Maksimira do Kvatrića s jednim ciljem: ukloniti ustaške simbole te proustaške i nacističke grafite sa zidova. Usput su sa spomen-ploče na Kvatriću, postavljene u znak sjećanja na zagrebačke SKOJ-evce, uklonili nekoliko naljepnica s ustaškim znakovljem. Pratila ih je ekipa portala lupiga.com, kako bi ovjekovječila akciju i dala do znanja da u Zagrebu žive ljudi odlučni ne pomiriti se s revizionizmom koji ima za cilj hrvatske građane i građanke prikazati kao simpatizere zločinačkog režima najvećeg zločinca u povijesti ove zemlje - Ante Pavelića.

Akcija je započela u Maksimiru, gdje je uklonjeno par "kukića", kako antifa ekipa "tepa" kukastim križevima, simbolu prilično popularnom u skupinama zabludejih zagrebačkih „ovčica“ koje ih ostavljaju po gradskim zidovima. Međutim, najprije valja reći što je potrebno imati za ovakvu akciju: kantu bijele boje, dvije četke i rukavice. Sve što vam treba, dakle, naći ćete u vlastitoj garaži.

Upustite se u avanturu premazivanja nacističkih simbola u svom kvartu. Vrlo je zabavno.

Umalo da zaboravimo, za uvod valja reći i to da je ova zagrebačka higijenska akcija inspirirana sličnim akcijama u Splitu, koje poduzimaju mladići i djevojke, neuvhvaćeni na udicu nacionalizma zaljubljenog u nacizam.

Još jedan kukić, ovaj put nacrtan na ruzinavim vratašcima kroz koja se ulazi u čudesan svijet elektrotehnike. Mladić je prišao simbolu Hitlerovog reicha odozdo te elegantnim pokretima desne ruke otpočeo posao dekontaminacije.

Ruzina je lijepo primila boju. Umjesto "kukića" na ruzinavim vratašcima, u jednoj maksimirskoj ulici sad imamo u bijelo prefarbana ruzinava vratašca, kroz koja se ulazi u čudesan svijet elektrotehnike. Ili je možda iza tih vratašca nešto drugo? Nije bitno.

Put nas je dalje vodio do maksimirskog stadiona, gdje je ekipa zamjetila ispisani ustaški simbol i Pavelićev pozdrav tik do poznatog restorana Do-

magoj. Odlučnim korakom pripadnici antifa tima za dekontaminaciju prostora prišli su objektu intervencije.

Tek nekoliko trenutaka trebalo je da "prastari hrvatski pozdrav", ponajčešće prakticiran u hrvatskim operama i koncentracijskim logorima, nestane pod slojem bijele boje. Sa antifa ekipom za dekontaminaciju prostora krenuli smo dalje, na Kvaternikov trg.

Tamo smo svjedočili intervenciji „špartlom“, specijalnim alatom za odstranjanje crnih i bijelih sličica s otisnutim ušatim slovom U. U pitanju je, podsjetimo, simbol ustaškog režima, koji je u Hrvatskoj skončao svoj kratki vijek 1945. godine, da bi danas svjedočili pokušajima njegove rehabilitacije.

Nekoliko elegantnih poteza i sličice su nestale sa spomen-ploče postavljene na zgradu u kojoj su sastanke održavali mladi zagrebački ilegalci. Na ovom mjestu doživjeli smo i blizak susret s mladićem u najboljim godinama, koji nam je uputio konstruktivan prijedlog u obliku prijekornog pitanja: "Kaj, sad ćete tu staviti zvijezdu?"

Usljedila je intervencija u obližnjoj ulici, pri kojoj se zapravo branila čast zagrebačkog antifa pokreta.

Na kraju intervencije ostala je samo bijela fleka na sivom zidu, kao idealna podloga za intervencije budućih umjetnika zidnog novinarstva. Sad se postavlja samo jedno pitanje: tko će prije do bijele fleke?

Za kraj je ostala intervencija na Kvatriću, pri kojoj smo proniknuli da u ovom poslu postoji jasno određena etika. Cijeli grafit nije premazan, budući da ne odaje nacizam. Da se pitalo novinarsku ekipu, postupilo bi se drugačije. Mi, naime, ne odobravamo poruku - uz generale, osim ako ti generali nisu naši dobri drugari.

Dekontaminacijski tim, međutim, tek je očistio ušato slovo U, kako grafit ne bi odisao nacizmom. Na kraju, poruka za vas dragi čitatelji: primijetite li slične grafite u svom susjedstvu - prijonalite na posao. Ne usudite li se sami upustiti u akciju - pozovite prijatelje pa zajedno očistite svoj kvart. Ako se niti s prijateljima ne usudite dekontaminirati svoje susjedstvo, to znači da ste pravi jazavac. U tom slučaju grafite prijavite dekontaminacijskom antifa timu na e-mail: mladi.antifasisti@gmail.com.

Akcija brisanja U simbola – i ovaj je grafit trenutak kasnije bio pobrisan

L.C.

Komemoracija u počast palim borcima NOR-a

♦Na spomen-obilježje za 84 istarska borca koji su 1943. godine poginuli u borbi na Tićanu 14. rujna 2014. položeni su vijenci i cvijeće, a održan je i komemorativni skup koji je nastavljen tradicionalnim okupljanjem uz fažol kod nove zjjezdarnice

Prisutnima su se obratili općinski načelnik Višnjana **Milan Dobrilović**, predsjednik Saveza antifašista Poreštine **Božo Štifanić** i župan izaslanik - pročelnik Upravnog odjela za poljoprivrednu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu **Milan Antolović**. Prigodni kulturno-umjetnički program izveli su limena glazba KUD-a "Višnjan", pjevački zbor "Arpa" te učenici višnjanske osnovne škole "Jože Šurana" **Ana Smolica i Paolo Matić** koji su recitirali prigodne pjesme o miru i slobodi.

Općinski načelnik **Milan Dobrilović** pozdravio je uzvanike, goste i prijatelje, a posebno rodbinu poginulih i podsjetio ukratko na događaj koji se zbio nakon kapitulacije Italije u Drugom svjetskom ratu, kad su lokalni mještani pokušali zaustaviti okupatorsku vojsku. Pozvao je prisutne da današnjim okupljanjem iskažu zahvalnost svima koji su nama svojom žrtvom osigurali slobodu, sigurnost društva i bolju budućnost.

Dobrilović je podsjetio i kako se

ovih godina olako zanemaruju NOB, partizanski ustanci i antifašizam, važni dijelovi istarske povijesti, ujedno temelj i preduvjet slobode i demokracije. -Naš je zadatak ovakvim komemoracijama mladima prenijeti znanje o vrijednostima i tekovinama narodnooslobodilačkog rata, rekao je Dobrilović, pozvavši prisutne da minutom šutnje odaju počast borcima NOR-a i braniteljima koji su u Domovinskom ratu položili živote za slobodnu i neovisnu Hrvatsku.

Predsjednik Saveza antifašista Poreštine **Božo Štifanić** je na svoj osebujan način, uz pripovijedanje ratnih priča, podsjetio na povijesna događanja tijekom NOR-a u Istri, a osvrnuo se i na aktualnosti. Posebno je istaknuo ponašanje vodećeg oporbenjaka **Tomislava Karanmarka** koji, kako je rekao, "priča stvari o kojima nema pojma", zločincima naziva osobe najzaslužnije za slobodu koju Istra danas ima u okviru Hrvatske, nakon vjekovnih težnji za pripojenjem koje je ostvareno u Drugom svjetskom ratu.

-Tito nas je učio da bitke i ofanzive dobivamo, a ne da ih gubimo, pa tako treba biti i danas kad je Hrvatska opet respektabilna država. Zovu nas komunjarama i crvenima. Jest da smo crveni, jer crvena je krv koja je prolivena na Tićanu i po cijeloj Istri, crveno je istarsko vino, a crven je i istarski pršut. Istra je uvek bila, a i danas je multikulturalna zajednica dobrih ljudi koji u njoj žive, zaključio je Štifanić.

Milan Antolović je u svojstvu izaslanika istarskog župana izrazio duboko poštovanje i poklonio se žrtvama ratova.

-Istra ima prošlost koju ne smijemo zaboraviti. Moramo je njegovati kako bi današnja pokoljenja mogla procijeniti i cijeniti koliko je istarski narod propatio od 1914. kad je išao na rusku i druge europske fronte. Ljudi su se vratili u drugu državu, a mnogi se i nisu nikad vratili. Od 1918. do 1943. pod mudrim vodstvom istarskih narodnjaka, antifašista i istarske crkve po prvi je put iskoristena

prilika da se Istrijani pametno udruže i zaustave ugnjetavanje svog naroda. I na ovom su se mjestu kosirom i rankunom suprotstavili neprijatelju, jer "bolje je umruti nego biti brez svoje beside, svojeg načina života i tradicije". Zato treba poštivati sve one koji su za našu slobodu da govorimo svoj jezik i osjećamo se slobodnima, dali ono naj-vrednije što imaju – svoj život, zaključio je Antolović.

Organizatori susreta bili su Općina Višnjan, UAB Općine Višnjan, SAB Poreštine i UDVDR Poreč.

Božo Štifanić govori na komemoraciji na Tićanu

G.A.

•Osim knjiga antifašističkog sadržaja, knjižnica ima na raspolaganju i zbirku iz političke ekonomije, ali i brojne časopise poput Ferala, Glasa antifašista, Margine, Hrvatske ljevice te Erasmusa – časopisa za demokraciju

Split je 18. listopada 2014. godine dobio svoju prvu antifašističku knjižnicu koja je smještena na adresi Šetalište Baćvice 10 (4. kat). Nakon nekoliko mjeseci uređivanja prostora, popisivanja knjižnične građe i sakupljanja donacija, Sekcija mladih antifašista grada Splita uspjela je otvoriti antifašističku knjižnicu s brojnom lietarturom posvećenom temi antifašizma u Narodnooslobodilačkoj borbi, ali i antifašizma i njegove vrijednosti danas.

"Iznimna sreća koja je pogodovala da se na mjestu ureda bivšeg Ferala Tribune smjesti Sekcija mladih antifašista grada Splita, i iznimna susretljivost urednika Ferala koji su nam ustupili svoju priručnu knjižnicu kao i sva Feralova ukoričena izdanja, rezultirali su idejnim rađanja ovog projekta. Veliku zahvalnost pri tome dugujemo i cijelom nizu građana koji su nesebično donirali svoje knjige, a među kojima posebno mjesto pripada prof. Vuškoviću koji nas

Otvorena prva antifašistička knjižnica

Splitska antifašistička knjižnica raspolaže raznovrsnom lietarturom posvećenoj temi antifašizma

je pošteno zadužio opsežnim opusom povijesnih djela", stoji u priopćenju Sekcije mladih antifašista grada Splita.

Cilj ovog projekta je ne samo potvrđivanje opće uloge obrazovanja u današnjem društvu, nego i otvaranje prostora kritičkom mišljenju i povećanju dostupnosti literaturi koja više nije lako dostupna. Nakon dobrih prirpema

napokon su otvorena vrata ove prijeko potrebne institucije.

Osim knjiga antifašističkog sadržaja, knjižnica ima na raspolaganju i zbirku iz političke ekonomije, ali i brojne časopise poput već spomenutog Ferala, Glasa antifašista, Margine, Hrvatske ljevice te Erasmusa – časopisa za demokraciju.

S.T.

Virovitica

Kod partizanskog spomenika na Gradskom groblju u Viroviticama članovi Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Virovitičko-podravske županije, Grada i Županije obilježili su 70 godina od oslobođenja Virovitice u 2. svjetskom ratu.

Tom prigodom o značaju obilježavanja obljetnica iz NOB-a, govorili su predsjednik Zajednice udruga antifašista **Vladimir Jurić** i zamjenik župana Virovitičko-podravske županije **Igor Pavković**.

O samom oslobođenju Virovitice govorio je profesor povijesti **Petar Kavgić**, a na skupu je bio nazočan i tajnik Županijske skupštine **Ivo Horvat** te pročelnik za društvene djelatnosti grada Virovitice **Alen Bjelica**.

V.L.

Sedamdeset godina od oslobođenja grada

•Sekcija žena antifašistkinja bila je domaćin Dubravki Vidović, koja je izvela performans o životu i djelu prve profesionalne novinarke u Hrvatskoj i najčitanije hrvatske književnike, ali i osvjeđene antifašistkinje – Marije Jurić Zagorke

Bilo je zanimljivo i simpatično na tribini održanoj u središnjici SABA RH za vrijeme izvedbe performansa Dubravke Vidović na „temu“: *Marija Jurić Zagorka* (moderatorica Višnja Hotko, predsjednica Odbora za koordinaciju udruga žena antifašistkinja SABA RH). U kostimu kakav je najčešće nosila Zagorka, Vidović je svoju nagrađivanu monodramu kazivala profesionalno – „u dahu“. Ona je, inače, predsjednica Društva Marije Jurić Zagorke koje prikuplja, istražuje, bilježi i čuva uspomene na ženu koja je bila „okupirana svojim pisanjem“. Monodramu uglavnom izvodi u centrima za kulturu ili pučkim učilištima, a najčešće u Zagorkinom memorijalnom stanu u Zagrebu, ponekad nastupa i u školama. Kroz izvedbu svojevrsnog performansa, a i kasnije u odgovorima autorice na brojna pitanja, čuli smo dosad malo znane podatke o životu i stvaralaštvu Marije Jurić Zagorke. Nazočni su imali prilike prelistati neke od originalnih „svješćica“ (romana u nastavcima) što ih je Zagorka pisala iz dana u dan, fotografije, članke i isječke iz tadašnjeg tiska.

–O Zagorki se znalo jako malo, nije čak bio poznat niti točan datum njezinog rođenja, pa je i na njezinoj nadgrobnoj ploči upisan pogrešan. Istražujući njezin život, saznala sam puno interesantnih podataka i to me ponukalo da istražujem sve više, osobito zato što je ta žena bila izuzetno inteligentna, sposobna i svestrano kreativna. Ona je u mnogim stvarima bila ispred svoga vremena, pa nije bila shvaćena niti cijenjena u svoje doba. Stoga sam zajedno s grupom zainteresiranih ljudi počela proučavati Zagorkin život i poželjela sam je predsta-

Spomen na Zagorku

viti i drugima, smatrajući nepravednim da se o tako značajnoj ženi za hrvatsku povijest, novinarstvo i književnost tako malo zna, istaknula je Vidović.

Marija Jurić Zagorka je bila prva profesionalna novinarka u Hrvatskoj, najčitanija hrvatska književnica, pokrenula je i uređivala prvi list u Hrvatskoj, namijenjen isključivo ženama, sudjelovala u političkim borbama, bila glasna i oštra protivnica mađarizacije i germanizacije, borila se za prava žena. Potpora u književnosti i novinarskom djelovanju bio joj je Josip Juraj Strossmyer, koji ju je nagovorio i na pisanje romana. Pisala je romane namijenjene široj čitalačkoj publici u kojima isprepliće ljubavne priče s

nuvši da „ma koliko platila danak neobuzdanoj mašti, Zagorka je ipak uvijek nastojala ostati u ozračju domaćih tema, problema i likova, jer se njezin spisateljski alibi krio u aktivističkom shvaćanju književnog angažmana“.

Neuklopljiva u književno-stilističku matricu vremena u kojima su se pojavljivala, Zagorkina djela nisu pratile ozbiljne književne kritike. U isto vrijeme čitatelji su s nestavljenjem očekivali nove nastavke romana koji su izlazili u Malim novinama, Jutarnjem listu, Obzoru, Ženskom listu, Hrvatici... Pisala je povjesne romane i drame, jednočinke i satire. Kritika je nije cijenila, a čak ni sama Zagorka nije baš pohvalno mislila o svojoj literaturi. Možda je svijest o Zagorkinoj vrijednosti ponajbolje izrazio književnik Pavao Pavličić koji u Pismima slavnim ženama kaže: „Vi ste uranili u svemu, i možda bi tek ovo bilo pravo vrijeme za Vas“.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata, Zagorka kao osvjeđena antifašistkinja željela je „ići u partizane“, ali su joj, kako kaže „rekli da je prestara“. Družila se s Krležom tih ratnih dana.

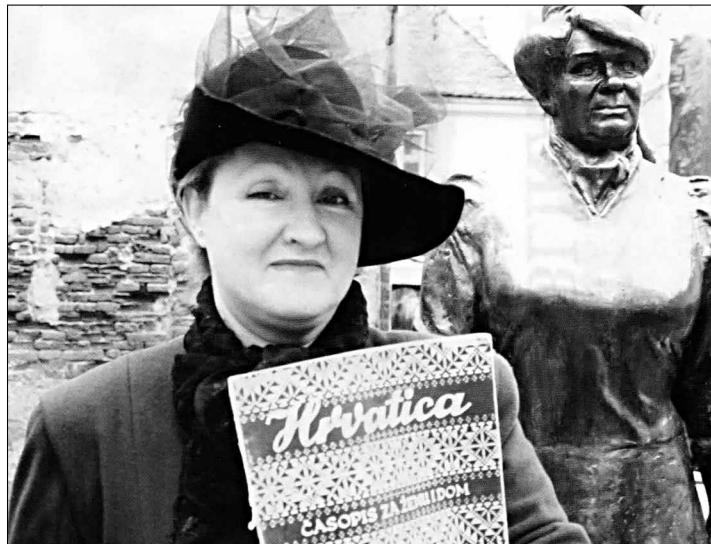
Na svoj rođendan, 1952. godine, Zagorku je posjetio Berto Črnja (tada predsjednik Društva novinara Hrvatske). „Rekla je da nema od čega živjeti,

jer joj nisu objavljivali tekstove. Bila je označena kao nepodobna osoba u koliziji s partijom“, pričao je Črnja.

U međuvremenu „dokopala se“ vrlo male mirovine i njene tekstove počeli su objavljivati u novinama.

Napokon satisfakcija i priznanje: od konca 2012. godine saborska prostorija za izvjestitelje nosi ime: *Novinarska soba Marije Jurić Zagorke*. Tako se, makar na simboličkoj razini, odalo poštovanje prvoj novinarki u ovom dijelu Europe, čiji je dolazak, kao hrvatske izvjestiteljice, u parlament u Budimpešti 1906. godine, među kolegama izazvao veliko iznenadenje. Zagorka je još početkom prošlog stoljeća pisala tekstove o Hrvatskom saboru, tada u sklopu Austro-Ugarske, boreći se za pravo glasa žena i njihovu punu ravnopravnost.

B. M.

Dubravka Vidović ispred Zagorkinog spomenika u Tkalčićevoj ulici u Zagrebu

elementima nacionalne povijesti. Neka su njezina prozna djela dramatizirana i ekranizirana.

Književni kritičar, eseist i prevoditelj Branimir Donat (pravim imenom Tvrto Zane), u pogоворu Zagorkinom romanu „Gordana“ napisao je možda najljepše i najsugestivnije rečenice o njezinom književnom radu. „Makar je riječ o piscu bujne mašte, neobuzdane pripovjedačke kombinatorike i sposobnosti da u rukama čvrsto drži konce priča što ih je smislila, Marija Jurić Zagorka je pisala svoje povjesne romane prethodno savjesno proučivši povjesne izvore. Polazila je od konkretnih zbivanja, pokušavala oživjeti vjerodostojne povjesne ličnosti da bi zatim počela presti gustu predu romanesknog tkiva, koju je plela ruka pokretana čarobnom snagom izmišljanja“, istaknuo je Donat, napome-

Nekima oslabi vid glede nekih gledanja

Bliže se predsjednički izbori, a krug kandidata se širi. Tako je počela gužva oko kandidata desnice. U nju se ubacio i Ante Đapić, što se drugima na desnici baš i ne sviđa, jer je on prično težak kandidat. Možda i više od 120 kila. Prije kandidature je izjavio: Ako se mogu kandidirati Kujundžić i Markić, zašto ne bih mogao i ja, bez obzira na to kako će se to reflektirati na druge kandidate. Istina je i to, iako se Markićka predomišlja, da i ona također, već naoko, izgleda prilično teška. I bit će pitanje kako će proći teški kandidati, a kako njihovi protivnici.

Markićka bi svoju građansku inicijativu nazvanu „U ime obitelji“ možda mogla pretvoriti u stranku i skratiti naziv stranke samo na prvo slovo. Znači umjesto „U ime obitelji“ izbaciti ove dvije suvišne riječi „ime obitelji“ i ostaviti samo samoglasnik, pardon, ima i noviji naziv - otvornik, a ne više samoglasnik. Vjerojatno je taj naziv bliži i Markićki. Uostalom, u zadnje vrijeme sve se češće govorи o zatvaranju pa otvornik zvuči otvoreno i bliži je otvoru, nego zatvoru.

A Đapić spočitava Milanu Kujundžiću zbog izjave da je „iz znatiželje otisao na grob Ante Pavelića“. Ante je, naravno, odmah reagirao na izjavu o Anti. Da ja odem na Pavelićev grob, „pomolio bih se i zapalio svijeću čovjeku koji je imao svoje vrline i mane, u prvom redu zato što je bio hrvatski političar“ - objasnio je Đapić razloge zbog kojih Kujundžića „ne smatra političarom desnice“. Usto je Ante rekao: „Kad postanem predsjednik, pustit ću iz zatvora sve hrvatske branitelje koji su ondje zbog ratnih zločina“ i objasnio da će to provesti kroz institut. Pomilovanja.

I ne bi se sve svelo na uzrečicu - Neka instituti rade svoj posao - nego je Đapić, poznat po svom stručnom znanju i magisteriju, dadao kako će Srbići predložiti razmjenu zatvorenika po modelu „svi za sve“.

Znači, mi vama vaše, a vi nama naše zločince i vjerojatno ih sve pustiti na slobodu. Kroz institut. Đapić je poručio i da je za prijedlog ustavnih promjena kojima bi trebalo uvesti da je Hrvatska „država političkih Hrvata“.

Znači li to da bi u Hrvatskoj u tom slučaju mogli živjeti samo oni koji se

bave politikom, a drugi ne, tek čemo trebati čuti objašnjenje. Posebno i važno pitanje - odnosi li se to samo na „političke Hrvate“ desne orientacije?

No, nema potrebe toliko se baviti desnicom. Tu je Crkva koja takav posao odrađuje marljivo i predano, često čak i desnije od desnih.

Evo, na primjer sisački biskup Vlado Košić predvodio je, u povodu „Dana hrvatskih mučenika“ euhariistijsko slavlje u Udbini. U svojoj političkoj propovijedi je kazao:

„Međutim i tijekom 45-godišnje komunističke diktature nad našim su narodom bez suda, a najčešće i bez ikakve krivnje, izvršena bezbrojna pogubljenja.“ Najpoznatija žrtva - od njih 67 - bio je Bruno Bušić, jer je komunistička revolucija imala zadatak „uklanjati sve tzv. kontrarevolucionare.“ No, biskup Vlado nije stao kod tog Bušića, nego je proširio na još jednog i kazao: „A nije li i Zvonko Bušić, koji je nesretno otisao prije godinu dana, a koji je robijao 30 godina, bio također mučenik za Hrvatsku, koji međutim nije mogao prihvati njezinu sadašnju realnost, jer se za takvu Hrvatsku kao idealist nije borio?“

Pitanje je, je li prema biskupu nam Košiću, komunistički režim vladao i u Americi, kada je osudila Zvonka Bušića na dugogodišnji zatvor i je li tamo osuđen kao „kontrarevolucionar“ ili kao klasični terorist - zbog otmice aviona i ubojstva američkog policajca.

Inače, sisački biskup Vlado, obavljajući svoje vjerske dužnosti, primio je i HDZ-ovu kandidatkinju za predsjednicu RH Kolindu Grabar Kitarović i kandidata koalicije HDZ-HSS-BUZ-a za župana Sisačko-moslavačke županije Ivu Žinića. Pretpostavlja se da su tada razgovarali samo o desnim, ali isključivo biblijskim pitanjima, glede predstojećih izbora.

Objavljena je i vijest da je gospicko-senjski biskup Mile Bogović nakon napunjenih 75 godina života već stavio pismo papi Franji kojim podnosi „odreknuće od službe“, koje će preko nuncijature biti otpremljeno u Vatikan. Na primjedbu da se po snazi njegovih javnih poruka, nerijetko i politički kontroverznih, ne čini da mu je žurno trebalo odreknuće, Bogović odgovara: „Osjetim ja da slabije

vidim, da mi se spava kada ne treba.“

Lijepo od biskupa Mile što to prizna. A biskup Košić, iako puno mlađi, pokazuje da možda jednako slabo, ako ne i slabije, vidi, barem glede nekih gledanja.

Ima zanimljivih stvari i u svezi drugih stvari. Recimo, doktori Josip Jurčević i Zdravko Tomac objavili su da su podnjeli privatnu tužbu protiv predsjednika RH Ive Josipovića, tvrdeći da ih je u namjeri klevetanja nazvao ludacima i bolesnicima. Tomac i Jurčević naveli su u tužbi da je Josipović počinio kazneno djelo protiv časti i ugleda klevetom, kad je komentirajući njihove izjave, u kojima su ga optužili da je veleizdajnik, rekao „ludaci“ i „bolesnici“.

Mi na ovo ne bi imali što dodati. Ali predsjednik „Hrvatskog žrtvoslovnog društva“ Zvonimir Šeparović se također zajedno s njima obratio javnosti, žaleći se da je Predsjednik „njegove kolege nazvao umobolnicima“.

No, nije samo kod nas glede vjerskih poglavara zanimljivo. Patrijarh moskovski i cijele Rusije Kiril je tokom posjete jednoj tvornici aviona dobio na poklon - borbeni avion Su-35.

Hoće li s borbenim avionom, vinnuši se u nebesa, patrijarh biti bliže Svetomogućem? I je li mu zbog toga darovan borbeni avion, i s kakvim oružanjem, nije objavljeno, kao ni to hoće li ga sam voziti ili će njega netko voziti u borbenu djelovanja.

Kad smo već kod vožnje, spomenut ću da je nedavno jedna starija žena u slavonskom Čagliunu pala s bicikla i teško se ozlijedila. Uz sve to policija je, obavljajući očeviđ, utvrdila da nesretnu ženu treba i prekršajno prijaviti. Sindikat biciklista je ravnateljstvu MUP-a poslao upit upravo u vezi s razlozima i uvjetima pod kojim izdaju te kazne. Jedna od nejasnoća je način na koji policija utvrđuje brzinu vožnje biciklista prije pada pa na osnovi toga izda kaznu. Puno puta se koriste riječi poput „pretjerane ili neprilagođene brzine“ te izazivanje prometne nesreće, kao osnove za izricanje kazni. Izgleda da je starija žena stvarno pretjerala u brzini vožnje biciklom. A što bi tek bilo da je vozila avion!

Nogometni klub »Prva partizanska gimnazija«

•U Rijevcu su 5. rujna ove godine, na obljetnicu formiranja kluba, došli gradonačelnik Grada Zagreba **Milan Bandić**, izvršni predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza **Damir Vrbanović** i viši savjetnik predsjednika Hrvatskog nogometnog saveza **Zorislav Srebrić**

Upoplavi raznih vijesti o ekstremističkim ispadima i napadima na tekovine antifašističke borbe na nogometnim terenima, veoma je pozitivno odjeknula vijest da u malom slikovitom banijskom selu Rijevcu djeluje nogometni klub pod imenom »N.K. Prva partizanska gimnazija«. U Rijevcu su 5. rujna ove godine došli i izvršni predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza **Damir Vrbanović** i viši savjetnik predsjednika Hrvatskog nogometnog saveza **Zorislav Srebrić** koji su klubu »Prva partizanska gimnazija«, i svakom nogometnu opremu.

Mještane je obradovao i posjet gradonačelnika Grada Zagreba **Milana Bandića** sa suradnicima. Njegov veoma nadahnut govor i zalagane za toleranciju naišlo je na sveopće odobravanje, osobito kada je obećao materijalno pomoći klub i mjesto Rijevac. Uz gradonačelnika Bandića bila su i dva bivša učenika partizanske gimnazije, ali ne iz Rijevcu - oskarovac **Branko Lustig** i antifašistički borac i potpredsjednik SABA RH **Ivan Fumić**.

Skupu se obratio i **Branko Lustig**, preživjeli logoraš nacističkih logora, koji je izjavio da putuje Hrvatskom kako bi širio ljubav, jer je na vlastitim

leđima, kao logoraš, osjetio što je to mržnja.

Ponosni na svoj klub, još rijetki mještani koji žive u Rijevcu, veoma su toplo dočekali svoje goste, kako to Banjci rade i sve ih dobro počastili. Uprava i igrači ovog jedinstvenog nogometnog kluba ponosno čuvaju uspomenu na gimnaziju koja je u vrijeme Drugog svjetskog rata radila ovdje u Rijevcu, a kao i tada, kad su u gimnazijskim klupama sjedili zajedno Srbi i Hrvati, tako su i danas u klubu zajedno, pod vodstvom "srpske" uprave i "hrvatskog" kapetana momčadi.

U tom mjestu, udaljenom od Dvora na Uni tek dvanaest kilometara, odlukom ZAVNOH-a iz rujna 1943. godine pokrenut je postupak za rad gimnazije, ratu unatoč. Gimnazija je počela s radom 20. studenoga 1943. sa 159 polaznika koji su bili iz Like, Korduna i Banje.

Po odlukama rukovodstva ZAVNOH-a, tada je sazrelo vrijeme da se, pored osnovnog obrazovanja i opismenjavanja, pokrene i gimnazija, koja će djelovati ovisno ratnim prilikama. Formiranjem prve partizanske gimnazije upravo su promovirane ljudske vrijednosti za koje se i vodila oružana borba. Dječaci i djevojčice imali su isti status i ista prava. Zato su marljivo učili, jer su znali da će upravo oni biti oslonac nove

Partizanski gimnazijalci **Kvrgić, Lustig, Kurepa**

U jeku najžešćih borbi protiv okupatora, u Rijevcu je, u studenom 1943. odlukom Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, započela s radom prva partizanska gimnazija na oslobođenom području. Učenici su bili s Banije, Korduna, Like, Bosanske krajine i drugih krajeva, a nastavnici, partizanski borci i aktivisti, stizali su iz različitih partizanskih jedinica i krajeva. Kako je koji kraj zemlje oslobođan, tako su nicale partizanske gimnazije, a na Baniji su osnovane dvije, u Glini i Rijevcu.

Među poznatijim osobama koje su polazile partizanske gimnazije su: **Svetozar Kurepa**, **Svetozar Livada**, glumci **Pero Kvrgić**, **Ivo Kadić**, **Nikola Otržan** i **Nada Klašterka**, novinari **Salih Zvizdić** i **Željko Brihta**, književnice **Andelka Martić** i **Dara Sekulić**, dramaturg i urednik **Čedo Prica**, producent **Branko Lustig**, slikarica **Cvijeta Job**, političari **Stjepan Mesić**, **Rade Pavlović**, **Josip Vrhovec** i **Pero Pirker**, pa **Vesna Čulinović Konstantinović**, **Ivan Fumić**, **Miša Montiljo**, **Dušan Matić** i drugi.

Prvu partizansku gimnaziju u Rijevcu pohadao je i **Janko Vasiljević**, danas vitalni umirovljenik iz Pedlja, kraj Dvora.

budućnosti koja je težila slobodi i miru za sve.

Gimnazija je u Rijevcu djelovala do 12. prosinca 1943. godine, nakon čega je preselila u Klasnić do 3. srpnja 1944., zatim u Italiju u mjesto Santa Cesare do 3. prosinca 1944., da bi na koncu završila u Splitu.

I. F.

Igrači, uprava i gosti u Rijevcu - Damir Vrbanović, Zorislav Srebrić, Milan Bandić, Branko Lustig i drugi

OTKRIVENA BANDA KOJA JE DEVASTIRALA SPOMENIK I CRKVU U VELJNU

♦Karlovačka policija je događaje okvalificirala i Državnom odvjetništvu prijavila kao kaznena djela teške krađe i teške krađe u pokušaju radi prodaje metala

Šest osoba je tijekom rujna oštetilo Spomenik žrtvama ustaškog terora u Veljnu te tamošnju pravoslavnu crkvu, a u karlovačkoj policiji znaju identitet četiri osobe i protiv njih najavljuju kaznenu prijavu zbog teške krađe i pokušaja krađe metalnih ploča i zvona, dok utvrđuju identitet još dvije osobe.

Policija je priopćila kako 28-godišnjaka, dvojicu 47-godišnjaka i jednu maloljetnicu sumnjiči da su između 8. i 14. rujna otuđili i oštetili brončane ploče sa spomenika poginulim osobama u Drugom svjetskom ratu. Isti 28-godišnjak i maloljetnica te još dvije nepoznate oso-

be su 28. rujna, osim metalne ploče sa spomenika, skinuli i na tlo bacili i zvona s veljunske pravoslavne crkve Hram Preobraženja Gospodnjeg u namjeri da ih ukradu.

No, to nisu učinili jer je rušenje zvona čuo susjed te su se kradljivci prilikom bijega prevrnuli s kombijem, ostavivši u njemu novčanik s dokumentima.

Karlovačka policija je događaje okvalificirala i Državnom odvjetništvu prijavila kao kaznena djela teške krađe i teške krađe u pokušaju radi prodaje metala.

Kazneni zakon krađu ili pokušaj krađe "kulturnog dobra ili stvari od

znanstvenog, umjetničkog, povijesnog ili tehničkog značenja ili stvari izložene za javnost" tretira kao tešku krađu zbog koje se može ići u zatvor u trajanju od jedne do osam godina.

Devastirane spomenike i crkvu nedavno je obišao predsjednik Srpskog narodnog vijeća i SDSS-ov saborski zastupnik **Milorad Pupovac**, te poručio kako je došlo vrijeme da se u Hrvatskoj počne razvijati svijest o poštivanju žrtava iz vremena nacističke okupacije i ustaške vlasti, te zaštite vrijednosti antifašizma i antifašistički spomenici.

R.I.

IN MEMORIAM

ANDRIJA KRŠUL 1918.-2014.

Zbog svog opredjeljenja i političkih aktivnosti u rodnom Selcu, Andrija se već kao 18-ogodišnjak našao u zatvoru. Andrija je bio i sudionik povijesnog sastanka u Uvali jasenova, 20.srpnja 1941, na kojem je donesena odluka da se započne s borobom protiv okupatora i formira partizanski odred.

Odred je osnovan tjedan dana kasnije na području Viševice i ubrzo postao jednom od četiri čete bataljuna Matija Gubec, a 17.prosinca i sam se Andrija priključio prvoj četi, gdje je napredovao od komandira voda do člana štaba brigade.

Po oslobođenju prebačen je u komandu ratnog zrakoplovstva u Beogradu. Umirovljen u činu pukovnika vratio se u Rijeku i aktivno uključio u društveno-politički rad. Nakon niza aktivnosti i funkcija u SUBNOR-u (SABA), izabran je za počasnog predsjednika UABA Rijeke.

Nosilac je Pertizanske spomenice 1941.g.

MIJO LONČAREVIĆ - MRŠA 1927. - 2014.

Rođen je 1927. g. u malom posavskom selu Plesmo, u okolini Novske, gdje je završio i osnovnu školu. Već kao mladi SKOJ-evac uključio se u aktivnosti organiziranja obrane od okupatora.

U jesen 1943. godine pristupa tek

formiranoj samostalnoj partizanskoj četi "Matija Gubec", koja je kasnije pre rasla u bataljun u sastavu Posavskog partizanskog odreda, u kojem se borio do završetka rata.

Nakon oslobođenja obavljao je niz političkih funkcija u OK SKH, SSRN-u, SUBNOR-u i Općinskom sindikatu Novska. Bio je postavljen za rukovodio ca Komercijalne banke, a nešto kasnije postavljen je za direktora trgovackog poduzeća "Sava" u Novskoj.

Za svoj nesebičan rad i aktivnosti primio je niz vojnih i civilnih odlikovanja.

MIRKO GJUKIĆ 1924. – 2014.

Od rane mладости opredjeljuje se za napredne ideje i kao šesnaestogodišnji gimnazijalac postaje skojevac. Sudjeluje u brojnim akcijama pa je s grupom dubrovačkih skojevaca, umjesto u partizanima završio u nacističkim zatvorima, od Dubrovnika do Mostara, Zenice, Sarajeva, Beograda, sve do logora u Njemačkoj.

Po povratku u domovinu nastavio je školovanje i studij u Zagrebu, stekavši zvanje diplomiranog inženjera agronomije, a vrijedno radeći u Lici, Gorskom kotaru, Cavtat, Konavlima i Dubrovniku, završava postdiplomski studij u Bariju (Italija) i Montpellieru (Francuska) i postaje magistar znanosti.

Bio je aktivan i u društvenom i poli-

tičkom životu te je osamdesetih bio izabran za predsjednika Skupštine Općine.

Jedan je od osnivača Udruge antifašista Dubrovnik.

MARIJA KUJUNDŽIĆ 1930.-2014.

Rođena je 1930.godine u Osijeku.

Iako je bila dijete kad je počeo rat, dobro je zapamtila njegove strahote, a naročito pomažući majci u pozadinskem radu i skribi o ranjenicima, pogotovo nakon bitke na Bolmanu. Kao omladinka pristupila je SKOJ-u i KPJ 1948.godine.

Nakon završene Trgovačke škole je radila sve do odlaska u mirovinu. Od 2004. godine je članica Udruge antifašističkih boraca i antifašista u Osijeku, gdje je bila izuzetno aktivna.

SIMO TATALOVIĆ 1951.-2014.

Simo Tatalović rođen je 2. siječnja 1951. godine u Drežnici. Kao dugogodišnji izrazito aktivni član Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Oglina, na redovnoj godišnjoj skupštini 23.travnja 2014. godine izabran je na dužnost predsjednika Udruge, na kojoj je bio samo pet mjeseci, do svoje prene smrti.

Sahranjen je 21.rujna 2014.godine na mjesnom groblju u centru Drežnice.

Sjećanje na osnivanje Partizanske mornarice

Uz posjet brojnih delegacija 11. rujna ove godine je kod spomeniku Galebova krila u Podgori obilježena 72. godišnjica osnutka Partizanske ratne mornarice. Obljetnici su prisustvovali izaslanici Grada Makarske, Općine Podgora, predsjednik županijske organizacije SABA Krešimir Sršen, predsjednik SABNOR-a Kantona Sarajevo Ibrahim Čomić, izaslanstvo Grada Trogira i makarskog ogranka Hrvatske narodne stranke te stotinjak građana.

Na spomenik Galebova krila su položeni vijenci i cvijeće, a okupljene su, između ostalih, pozdravili podgorski načelnik Ante Miličić te predsjednik makarskog SABA Tonči Pivac. U svojem je govoru Pivac istaknuo ulogu Makarskog primorja i 'male' Podgore u borbi protiv fašističkih okupatora.

– Stojimo ispred velebnog spomenika partizanskim mornarima koji svjedoči o hrabrosti i ponosu ljudi čeličnog srca, ribara i težaka, koji su se drznuli malim drvenim bracerima napadati neprijateljske čelične grdosije, tjerajući ih iz našeg priobalja. A kao i u 2. svjetskom ratu, tako se i 1991. godine mladost Podgore upravo na ovim stepenicama okupila i priključila sa svojom jedinicom 156. brigadi Hrvatske vojske te sudjelovala u oslobođanju zemlje od neprijatelja – kazao je između ostalog u svom govoru predsjednik makarskog SABA Tonči Pivac, uz poruku da se partizanska borba u tijeku 2. svjetskog rata te antifašistička koalicija tadašnjih europskih zemalja ne smiju omalovažavati.

U polaganju vijenaca učestvovala je 92-godišnja Podgoričanka Marija Ivanović koja je evocirala uspomene na period kada je pomagala i čuvala bunkere sakrivenih partizana.

M.P.

U Podgori je prije 52 godine otkriven spomenik Galebova krila koji po zamisli autora Rajka Radovića predstavlja let galeba u poniranju. Snaga i ljepota ovog spomenika inspirirali su pjesnika Juru Kaštelana da mu dopiše svoje čuvene stihove:

»Stani i slušaj živu legendu slobode koju more govori pod kamenim Biokovom, more neumorno, more duboko.«

Zbor izvodi svečane pjesme posvećene osnivanju Partizanske mornarice

Polaganje vijenaca pred spomenikom Galebova krila

Galebova krila otkrivena prije 52 godine

Podgora

Spomenik poginulim borcima NOR-a u Sv. Ivanu kod Buzeta

